

SEANCES DU LUNDI 17 DECEMBRE 1984
VERGADERINGEN VAN MAANDAG 17 DECEMBER 1984ASSEMBLEE
PLENAIRE VERGADERINGSEANCE DE L'APRES-MIDI
NAMIDDAGVERGADERING

SOMMAIRE:

CONGES:

Page 798.

MOTION D'ORDRE:

Orateurs: MM. Wyninckx, Delmotte, Lepaffe, Van der Elst, Windels, M. le Président, p. 798.

PROJETS DE LOI (Discussion):

Projet de loi contenant le budget des Voies et Moyens de l'année budgétaire 1985.

Projet de loi contenant le budget de la Dette publique de l'année budgétaire 1985.

Projet de loi ajustant le budget de la Dette publique de l'année budgétaire 1984.

Discussion générale. — *Orateurs*: M. Vermeiren, rapporteur, M. W. De Clercq, Vice-Premier ministre et ministre des Finances et du Commerce extérieur, MM. Delmotte, Wyninckx, Lahaye, Decléty, p. 799.

PROPOSITIONS DE LOI (Dépôt):

Page 817.

M. Mouton. — Proposition de loi relative au diplôme d'aptitude à accéder à l'enseignement supérieur.**M. Dalem.** — Proposition de loi relative à la déductibilité fiscale des intérêts des emprunts hypothécaires.**M. Lepaffe.** — Proposition de loi modifiant l'article 90bis de la loi du 26 juillet 1971 organisant les agglomérations et les fédérations de communes.Ann. parl. Sénat — Session ordinaire 1984-1985
Parlem. Hand. Senaat — Gewone zitting 1983-1984

INHOUDSOPGAVE:

VERLOF:

Bladzijde 798.

MOTIE VAN ORDE:

Sprekers: de heren Wyninckx, Delmotte, Lepaffe, Van der Elst, Windels, de Voorzitter, blz. 798.

ONTWERPEN VAN WET (Bespreking):

Ontwerp van wet houdende de Rijksmiddelenbegroting voor het begrotingsjaar 1985.

Ontwerp van wet houdende de Rijksschuldbegroting voor het begrotingsjaar 1985.

Ontwerp van wet houdende aanpassing van de Rijksschuldbegroting voor het begrotingsjaar 1984.

Algemene bespreking. — *Sprekers*: de heer Vermeiren, rapporteur, de heer W. De Clercq, Vice-Eerste minister en minister van Financiën en Buitenlandse Handel, de heren Delmotte, Wyninckx, Lahaye, Decléty, blz. 799.

VOORSTELLEN VAN WET (Indiening):

Bladzijde 817.

De heer Mouton. — Voorstel van wet betreffende het bekwaamheidsdiploma dat toegang verleent tot het hoger onderwijs.**De heer Dalem.** — Voorstel van wet betreffende de fiscale aftrekbaarheid van de interesten van de hypothecaire leningen.**De heer Lepaffe.** — Voorstel van wet tot wijziging van artikel 90bis van de wet van 26 juli 1971 houdende organisatie van de agglomeraties en de federaties van gemeenten.

INTERPELLATION (Demande):

Page 818.

M. de Clippele au secrétaire d'Etat aux Affaires européennes et à l'Agriculture sur « les dégâts causés par la récente tempête, qui a dévasté des forêts entières et va, par conséquent, dérégler le cours du bois ».

INTERPELLATIE (Verzoek):

Bladzijde 818.

De heer de Clippele tot de staatssecretaris voor Europese Zaken en Landbouw over « de schade aangericht door de storm die onlangs gehele bossen heeft verwoest, wat de koers van het hout zal ontregelen ».

PRESIDENCE DE M. LEEMANS, PRESIDENT
VOORZITTERSCHAP VAN DE HEER LEEMANS, VOORZITTER

MM. Coen et de Seranno, secrétaires, prennent place au bureau.
De heren Coen en de Seranno, secretarissen, nemen plaats aan het bureau.

Le procès-verbal de la dernière séance est déposé sur le bureau.
De notulen van de jongste vergadering worden ter tafel gelegd.

La séance est ouverte à 14 h 10 m.
De vergadering wordt geopend te 14 u. 10 m.

CONGES — VERLOF

MM. Féris et Thys, pour d'autres devoirs; Geldolf, pour raison de santé, demandent d'excuser leur absence à la réunion de ce jour.

Afwezig met bericht van verhindering: de heren Féris en Thys, wegens andere verplichtingen; Geldolf, om gezondheidsredenen.

— Pris pour information.

Voor kennisgeving.

MOTIE VAN ORDE — MOTION D'ORDRE

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Wyninckx voor een motie van orde.

De heer Wyninckx. — Mijnheer de Voorzitter, ik vraag het woord betreffende de agenda van de volgende dagen. Vanzelfsprekend gaan wij gedurende enkele dagen onze aandacht besteden aan de Rijksmiddelenbegroting. Op de dagorde staan dan pro memorie, mijnheer de Voorzitter, vier punten met onder meer het ontwerp van wet houdende fiscale bepalingen, waarvan het verslag in de commissie nog moet worden gelezen.

U weet dat het reglement van de Senaat op dat stuk formeel is. U hebt deze bepaling altijd gerespecteerd. U herinnert zich het fameuze debat over *l'avant-veille*, het stokpaardje van onze betreunde collega de heer Vanderpoorten. Dat bracht meerdere malen mee dat wij de bespreking pas later dan op de dagorde voorzien was, konden beginnen.

Wanneer ik mij vergis, dan moet u mij terechtwijzen, maar het komt mij voor dat wij het ontwerp houdende fiscale bepalingen dus in het beste geval op donderdag zullen kunnen bespreken.

U heeft, mijnheer de Voorzitter, zoals alle collega's, vernomen dat de Kamer van volksvertegenwoordigers « met bekwame spoed » de bespreking van het ontwerp van herstellwet houdende sociale bepalingen heeft verschoven naar 7, 8 en 9 januari 1985.

Er staan de komende dagen nogal belangrijke dingen te gebeuren. Wij wensen de rust binnen de meerderheid en binnen de regering niet te verstoren. Ik meen dat ik, voor het eerst waarschijnlijk, veel succes zal hebben met mijn voorstel om het wijze voorbeeld van de Kamer van volksvertegenwoordigers te volgen en de openbare bespreking van het ontwerp houdende fiscale bepalingen te verschuiven, zodat het tegelijkertijd met het ontwerp van herstellwet houdende sociale bepalingen in de Kamer van volksvertegenwoordigers, zou worden besproken en gestemd.

Wij vragen nu geen schorsing, mijnheer de Voorzitter, daar is geen reden voor. Maar wij verzoeken u in de loop van de dag de commissie voor de parlementaire werkzaamheden of de fractievoorzitters samen te roepen om te oordelen of wij het wijze voorbeeld van de Kamer van volksvertegenwoordigers in deze Hoge Vergadering niet kunnen volgen.

Dat zou ons toelaten tijdig op kerstrees te gaan, zoals onze collega's van de Kamer. (*Applaus op de socialistische banken.*)

M. le Président. — La parole est à M. Delmotte.

M. Delmotte. — Monsieur le Président, ce n'est pas pour me conformer au comportement de membres de l'opposition que je désire me joindre à la suggestion faite par M. Wyninckx, voici quelques instants. Mais la sagesse doit prévaloir lorsqu'il s'agit de cette espèce d'incompatibilité et même d'inconséquence qu'il y aurait à examiner un projet de loi contenant des dispositions fiscales relatives à une loi qui ne sera discutée et votée qu'en début d'année prochaine, à la Chambre en tout cas, pour certaines de ses dispositions. Il s'agirait là d'une anticipation quelque peu dangereuse.

Je me rallie donc à la suggestion faite par M. Wyninckx et mon groupe l'appuiera.

M. le Président. — La parole est à M. Lepaffe.

M. Lepaffe. — La suggestion qui vient d'être faite souligne les prérogatives et les droits égaux, en toute souveraineté, des deux Chambres, y compris celui au repos, et l'intérêt de travailler en harmonie, d'une part, en ce qui concerne les mesures sociales et, d'autre part, en ce qui concerne les mesures fiscales proposées par la majorité gouvernementale.

Cette suggestion me paraît donc très bonne.

Nous nous rallierons, nous aussi, à ce qui nous semble être une bonne méthode de travail. (*Applaudissements sur les bancs du FDF et sur les bancs socialistes.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Van der Elst.

De heer Van der Elst. — Mijnheer de Voorzitter, de Kamer regelt vanzelfsprekend souverain haar eigen werkzaamheden. Het is echter even

vanzelfsprekend dat wij daar enigszins rekening mee kunnen houden. Er wordt een verband gelegd tussen de twee luiken van het ontwerp van herstelwet: het sociale luik enerzijds, en het fiscale luik anderzijds. Wij zijn zelf deze week overrompeld door het werk. Vermits de Kamer het voorbeeld heeft gegeven, kan ik het hier gedane voorstel, namelijk om het fiscale luik van de herstelwet eveneens te behandelen na het reces in het begin van volgend jaar, volgen. (*Applaus op de banken van de Volksunie, op de socialistische banken en op de banken van Ecolo-Agalev.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Windels.

De heer Windels. — Mijnheer de Voorzitter, wij hebben geen enkel bezwaar tegen een bijeenkomst van de commissie voor de parlementaire werkzaamheden. Wij staan open voor elke positieve samenwerking. Wij willen echter onderstrepen dat de Kamer autonoom haar werkzaamheden regelt en dat de Senaat zich niet moet laten leiden door de beslissingen van de Kamer. Dit is reeds gebleken en zal ook in de toekomst nog blijken. Het ontwerp van herstelwet houdende fiscale bepalingen is onzes inziens niet noodzakelijk integraal verbonden aan het ontwerp van herstelwet houdende sociale bepalingen.

De heer Wyninckx. — De meerderheid is gebonden!

De heer Windels. — Het zal in de Senaat misschien toch mogelijk zijn reeds de behandeling van het ontwerp van herstelwet houdende fiscale bepalingen deze week aan te vatten, rekening houdend natuurlijk met de bepalingen van ons reglement inzake *l'avant-veille*.

De heer Wyninckx. — U gaat dus akkoord.

De Voorzitter. — Dames en heren, het lag in de bedoeling dat wij de behandeling van het ontwerp van herstelwet houdende fiscale bepalingen pas donderdag zouden aanvatten. Wij zouden evenwel misschien deze namiddag te 17 uur kunnen samenkomen met de voorzitters van de verschillende fracties voor een eerste gesprek. De Senaat kan dan eventueel woensdagnamiddag, bij het begin van de stemmingen, sovereen een beslissing nemen over onze werkzaamheden van deze week.

De heer Wyninckx. — Dank u, mijnheer de Voorzitter.

ONTWERP VAN WET HOUDENDE DE RIJKSMIDDELENBEGROTING VOOR HET BEGROTINGSJAAR 1985

ONTWERP VAN WET HOUDENDE DE RIJKSSCHULDBEGROTING VOOR HET BEGROTINGSJAAR 1985

ONTWERP VAN WET HOUDENDE AANPASSING VAN DE RIJKSSCHULDBEGROTING VOOR HET BEGROTINGSJAAR 1984

Algemene beraadslaging

PROJET DE LOI CONTENANT LE BUDGET DES VOIES ET MOYENS DE L'ANNEE BUDGETAIRE 1985

PROJET DE LOI CONTENANT LE BUDGET DE LA DETTE PUBLIQUE DE L'ANNEE BUDGETAIRE 1985

PROJET DE LOI AJUSTANT LE BUDGET DE LA DETTE PUBLIQUE DE L'ANNEE BUDGETAIRE 1984

Discussion générale

De Voorzitter. — Aan de orde is de bespreking van de ontwerpen van wet betreffende de Rijksmiddelenbegroting en de Rijksschuldbegroting.

Nous abordons l'examen des projets de loi relatifs aux budgets des Voies et Moyens et de la Dette publique.

De algemene beraadslaging is geopend.

La discussion générale est ouverte.

Het woord is aan de rapporteur.

De heer Vermeiren, rapporteur. — Mijnheer de Voorzitter, de cijfergegevens van de voorliggende Rijksmiddelenbegroting vertonen een ontvangstenpost die geraamd werd op 1 318 miljard, onderverdeeld in fiscale

ontvangsten ten belope van bijna 1 248 miljard en 70 miljard niet-fiscale ontvangsten.

Dit betekent dat, in vergelijking met het lopende begrotingsjaar, waar het netto te financieren saldo, namelijk het verschil tussen inkomsten en uitgaven, op 516,4 miljard werd herhaald, hetzij 11,5 pct. van het bruto nationaal product. De vergelijking tussen 1984 en 1985, waar het netto te financieren begrotingstekort geraamd wordt op 495,7 miljard, of 10,4 pct. van het bruto nationaal product, toont ons aan dat de uitgaven voor 1984 met 40,9 miljard en deze voor 1985 met 170,6 miljard frank zullen verminderen.

Nochtans moeten wij constateren dat, niettegenstaande de goede resultaten die de huidige regering met betrekking tot de evolutie van de netto-financieringstekorten heeft behaald, het globaal niveau van deze tekorten hoog blijft.

De cijfergegevens van onze rijksschuld zijn hierbij de beste illustratie. Op 31 oktober 1984 bedroeg de rijksschuld nominaal 4 278 miljard frank. Einde december 1981 beliep de rijksschuld nominaal 2 439,1 miljard frank, zodat wij zonder meer kunnen concluderen dat de schuld onder de huidige regering met een nominaal bedrag van 1 838,9 miljard frank is gestegen op datum van 31 oktober 1984.

Rekening houdend echter met de structuur van deze schuld, te weten de verdeling van de schuld in Belgische frank, in deviezen, en rekening houdend met de jaarlijkse gemiddelde interestvoeten gedurende de jaren 1982, 1983 en de eerste tien maanden van 1984, zouden de financieringskosten, de erfenis uit het verleden die 746 miljard frank aan interesten bedraagt terzijde gelaten, slechts opgelopen zijn tot 813 miljard frank, hetzij slechts 52,1 pct. van de huidige nettofinancieringen.

Het is nochtans evident dat alle regeringen geconfronteerd werden met dergelijke erfenissen uit het verleden, zodat het bedrag van de uitstaande rijksschuld heden ten dage de cumulatieve is van de financieringstekorten veroorzaakt door de opeenvolgende regeringen.

Het is als het ware een beleidsfactuur uit een vrij recent verleden.

Wat de groei van ons bruto nationaal product betreft, met andere woorden de positie van België in een meer internationale context, kunnen wij zeggen dat onze economische groei gunstig beïnvloed wordt door de internationale context.

Een internationale context maakt het mogelijk dat onze uitvoer in 1984 stijgend zal zijn met een beschermende afname van onze invoer door de relatief zwakke binnenlandse vraag.

Daarentegen noteren wij in België een investeringsstijging van de ondernemingen; volgens de BTW-aangiften een stijging met 17,7 pct. Deze stijging is ontegensprekelijk onontbeerlijk voor de toekomstige verbetering van de prestaties van onze economie.

Deze economische stijgingsvooruitzichten werden tevens positief beïnvloed door het gevoerde beleid sinds het begin van deze legislatuur. Andere belangrijke sector die een stijging zou kennen is de bouwsector.

Al bij al maken deze evoluties mogelijk dat een gevoelige stijging van de industriële produktie haar ingang kan vinden. En dat in tweede orde, de werkloosheid zich kan stabiliseren. Een gegeven dat in 1984 gerealiseerd werd. Meer nog, het aantal vergoede werklozen lag voor de maand oktober 1984 duizend eenheden lager in vergelijking met oktober 1983.

Dit betekent dat wij in een tussentijds besluit zouden mogen stellen dat de regeringspolitiek ongetwijfeld resultaten geboekt heeft inzake bijvoorbeeld, de exportgeleide groei, het herstel van de competitiviteit van onze ondernemingen en inzake de tewerkstelling.

Maar zelfs indien onze openbare financiën een ernstig probleem blijven, dan kan de regering ook op dit vlak een positieve balans voorleggen. Vergeten we niet dat voor de derde opeenvolgende maal het netto te financieren saldo verbeterd werd ten opzichte van de voorgaande jaren.

Op de vraag of de huidige politiek moet worden verder gezet, antwoordde de Vice-Eerste minister en minister van Financiën positief, omdat de regering ervan overtuigd is dat een vermindering van de belastingen, vooral van de directe belastingen, samen met een aangehouden en grondige actie tot vermindering van het netto te financieren saldo, in de eerstvolgende jaren moet kunnen worden verwezenlijkt. De minister stelde tevens dat een eventuele aanpassing van de fiscaliteit niet mag gebeuren op een geïsoleerde wijze, doch dat deze fiscaliteitsaanpassing moet kaderen in een globaal en coherent beleid, dat oog heeft voor de economische context en voor de toestand van de openbare financiën in het algemeen.

Nochtans werd erop gewezen, dat omwille van de verdere motivering van de werkende bevolking die de motor is van de economische activiteit, de vraag naar een verlaging van de fiscale druk, inzonderheid de vraag om de inkomsten uit arbeid minder te belasten, sterk aan de orde is.

Wat het begrotingsbeleid als dusdanig betreft, kan men stellen dat dit beleid kadert in het geheel van de economische strategie, ontwikkeld door de huidige regering. Sommigen zijn inderdaad van oordeel dat de sanering van de overheidsfinanciën te traag verloopt, anderen dan weer stellen dat de gevolgen ervan nadelig zijn voor de economische bedrijvigheid. Nochtans kan men niet ontkennen dat door de huidige regering vastgelegde prioriteiten, sommige onevenwichten tamelijk vlug weggevoerd geweest zijn; zoals ik daarstraks reeds aanhaalde: het herstel van onze buitenlandse rekeningen en de verbetering van de economische en financiële toestand van onze ondernemingen. Feiten, die in de gegeven omstandigheden een noodzaak waren voor elk economisch beleid tot herstel van voornoemde onevenwichten.

Was dit de enige manier? Zijn er alternatieven?

Zeker, er zijn alternatieven. Zo werd onder meer tijdens de besprekingen in de Kamer van volksvertegenwoordigers van de voorliggende Rijksmiddelenbegroting kennis gegeven van een zogenaamd alternatief economisch beleid. De ontwikkeling ervan, zo stelde de minister van Begroting en het Plan tijdens de besprekingen in de Senaatscommissie, houden een terugkeer in naar het beleid van de jaren 70 dat ons zoveel kwaad heeft berokkend.

Daarentegen beoogt het sinds 1982 gevoerde beleid het herstel van de voorwaarden tot een blijvende economische en sociale vooruitgang. De regering heeft nooit beweerd dat dit een kortstondige ingreep zou zijn, aldus de minister van Begroting en het Plan, evenmin als er een correlatie zou bestaan tussen de verkorting van de arbeidstijd en de inkrimping van de werkloosheid. In werkelijkheid ligt de uitdaging voor de werkgelegenheid elders: de tijd moet worden ingericht om het werk te verdelen. En die uitdaging wenst de regering op te nemen.

Tijdens de algemene bespreking werd er door een lid, met betrekking tot de algemene rekeningen van de Staat, verwezen naar de opmerkingen van het 141e boek van het Rekenhof. Het betrof hier hoofdzakelijk de aanzienlijke achterstand die opgelopen wordt bij het overzenden van de algemene rekeningen.

Hierbij dient erop gewezen dat het tempo waarin de verschillende rekeningen de laatste jaren waren overgelegd, zoals blijkt uit de in het verslag opgenomen tabel, aantoonde dat er maatregelen werden getroffen om de overlegging ervan aan het Rekenhof te bespoedigen. Om de in de wet van 28 juni 1963 vervatte wijzigingen met betrekking tot de rijkscomptabiliteit te kunnen eerbiedigen moeten echter al de begrotingen vóór 31 december van het betrokken jaar goedgekeurd zijn. Nu weten wij helaas, uit ervaring dat een belangrijke vertraging in de stemming over de begrotingen de eerbiediging van de door de wet van 28 juni 1963 vermelde termijnen dikwijls onmogelijk heeft gemaakt; dit in weerwil van de maatregelen genomen om de vertraging bij het indienen van de algemene rekening aan het Hof te beperken. Thans kunnen wij stellen dat, en dit is zeer positief, de begrotingsontwerpen nu veel vlugger worden ingediend en ook in kortere termijnen worden goedgekeurd.

Wat de inning van de belastingen als dusdanig betreft, werd op vraag van een lid verduidelijkt dat de inning van de roerende voorheffing in 1984 als volkomen normaal kan worden beschouwd.

De ventilatie van de inkomensmanieren met betrekking tot de personenbelasting leert ons dat de bedrijfsvoorheffing in 1984 een recuperatiecijfer vertoont van 16,9 miljard, dat de vervroegde stortingen in 1984 als normaal kunnen worden bestempeld en dat tenslotte de inkohiering eveneens als normaal kan worden beschouwd.

Op vraag van een lid naar de resultaten van de koninklijk besluiten nrs. 15 en 150 kon de minister van Financiën verduidelijken dat het totaalbedrag van de kapitaalverhoging van bestaande vennootschappen en van de kapitaalbreng bij de oprichting van nieuwe vennootschappen ongeveer 300 tot 350 miljard belooft. Wat de aankopen betreft die werden gedaan om het bedrag van de aankoop in mindering te brengen op het belastbaar inkomen, werd eraan herinnerd dat in 1982 194 470 belastingplichtigen van de maatregel gebruik hebben gemaakt voor een totaalbedrag van 10,5 miljard. Het cijfer voor 1983 zou pas bekend zijn na de afsluiting, in 1985, van de aanslagverrichtingen voor het aanslagjaar 1984. Wat de spreiding van de kapitaalverhogingen AFV per groep en soort van activiteit betreft, verwijs ik naar de desbetreffende tabel en verduidelijkingen opgenomen in het verslag.

Een ander belangrijk discussiepunt vormde de evolutie van de fiscale druk, inzonderheid tussen 1982 en 1985, te weten de regeringsperiode

van de huidige regering. Hoofdzaak is, zo werd er gesteld, dat men ter zake een zeer nauwkeurige begripsomschrijving aanhoudt.

Er moet inderdaad een strikt onderscheid worden gemaakt tussen: ten eerste, de fiscale druk van de centrale overheid, *sensu stricto*, wat de verhouding weergeeft tussen de door het Rijk geïnde directe en indirecte belastingen enerzijds, en het BNP in nominale waarde anderzijds; ten tweede, de fiscale druk van de globale overheid, met andere woorden de belastingen geïnd door andere publiekrechtelijke besturen, inzonderheid de provincies en de gemeenten, steeds in verhouding tot het bruto nationaal produkt in nominale waarde; ten derde, de globale fiscale en parafiscale druk, dit wil zeggen, de verhouding tussen de parafiscale bijdragen geïnd in het stelsel van de sociale zekerheid en het bruto nationaal produkt in nominale waarde.

De evolutie van de fiscale druk van de centrale overheid *sensu stricto*, waarvan in het verslag een tabel is opgenomen, leert ons dat de fiscale druk onder de huidige regering, dus de enige belasting waarvoor de regering zelf direct verantwoordelijk is, stabiel is gebleven.

De in het verslag opgenomen tabel die de globale fiscale en parafiscale druk weergeeft, toont aan dat deze druk voor 1984 45,2 pct. bedraagt en kan worden geventileerd in 31,3 pct. voor de fiscale druk, uitgaande van de globale overheid, en 14,1 pct. voor de parafiscale druk.

Ofschoon de globale, fiscale en parafiscale druk in ons land op zichzelf te hoog ligt, blijkt dat wij, in tegenstelling met wat sommige menen, niet tot de koplopers ter zake van de EEG-landen behoren, doch eerder een middenpositie innemen.

Een lid stelde ook een paar belangrijke vragen rond de herziening van het kadastraal inkomen, *in concreto* rond het feit dat deze herziening voor lange tijd uitgesteld zou zijn. Niettegenstaande de tekst die vervat is in de memorie van toelichting bij het wetsontwerp houdende fiscale bepalingen in het verslag werd opgenomen, moet ik hierbij vooral verwijzen naar het verslag van het desbetreffend ontwerp.

Niettegenstaande de economische toestand in België ontegensprekelijk op spectaculaire wijze is vooruitgegaan in de loop van de jongste drie jaren, blijkt nochtans uit een vergelijking met enerzijds Nederland, en anderzijds Duitsland, dat het inflatiepercentage in België nog steeds het grootst is, hoewel dit verschil geleidelijk vermindert; dat onze betalingsbalans nog een licht tekort vertoont terwijl er in de twee geciteerde landen een ruim overschot is, en dat het begrotingstekort in Duitsland en in Nederland kleiner is dan bij ons. Nochtans mag worden gesteld dat onze Belgische frank het goed doet en dat de tekenen van een diepgaand herstel van onze munt bevestigd worden door de evolutie van onze economie.

Verskillende leden stelden concrete vragen met betrekking tot de Nationale Loterij, inzonderheid over de personeelsbezetting en de evolutie van het aantal verkooppunten. Gezien de veelheid van de cijfergegevens verwijs ik ook voor dit onderwerp naar het verslag.

Een ander punt van verwijzing vormt het antwoord op de vraag naar de uitgaven van de ministeriële kabinetten; het resultaat van de besnoeiingen in deze kabinetten, zowel wat betreft de begrotingsbedragen als wat betreft de personeelsuitgaven.

Betreffende de hervorming van de begrotingsmethoden, zeg maar de hervorming van de begrotingsprocedures, kon de minister van Begroting verduidelijken dat de commissie voor de Financiën zich volgens de huidige procedure slechts kan uitspreken over het ontwerp van de Rijksmiddelenbegroting en het ontwerp van de Rijksschuldbegroting.

Voor elke uitgavenbegroting bestaat immers een eigen parlementaire goedkeuringsprocedure. In de huidige stand van zaken is het dus niet mogelijk de ene of andere uitgavenbegroting te amenderen bij het onderzoek van de algemene toelichting en het ontwerp van Rijksmiddelenbegroting. Wat de moderne beheersmethode inzake begroting betreft, zijn de afgevaardigden voor de hervorming van de rijkscomptabiliteit, in overleg met het bestuur van de begroting en de departementen, bezig de structuur van de programmabegrotingen uit te werken. Deze techniek bestaat hierin dat de uitgaven per object en per dienst worden gegroepeerd.

Met een verwijzing naar de in het verslag opgenomen internationale vergelijking van de overheidsuitgaven in procenten van het bruto nationaal produkt en per sector, kom ik aan het hoofdstuk van de amendementen.

Zowel op de Rijksmiddelenbegroting 1985 als op de Rijksschuldbegroting 1985 werd een amendement ingediend, dat in het eerste geval werd verworpen met 12 stemmen tegen 5, en in het tweede met 14 stemmen tegen 3.

Tenslotte zij vermeld dat de Rijksmiddelenbegroting 1985, de Rijks-schuldbegroting 1985 en de aanpassing van de Rijks-schuldbegroting voor 1984 telkens werden aangenomen met 12 stemmen tegen 5.

Mijnheer de Voorzitter, sta mij toe in de marge van het verslag, doch geheel onafhankelijk ervan een paar beschouwingen te maken bij het voorliggend ontwerp van Rijksmiddelenbegroting.

De regering heeft zeker een ernstige inspanning gedaan om de uitgaven te drukken. Toch roept de huidige Rijksmiddelenbegroting een aantal overwegingen op waarmee men beslist in de toekomst rekening zal moeten houden.

In de eerste plaats is zeker het ogenblik nog niet aangebroken om de saneringsinspanning te verzaken. Er ligt nog heel wat werk voor de boeg wil men het begrotingstekort binnen redelijke perken terugschroeven. Wij zouden ons kunnen spiegelen aan Denemarken, een land dat met vrijwel identieke problemen als de onze geconfronteerd werd en in 1985 het netto financieringstekort terugbracht van 9 pct. in 1982 tot 5 pct. van het bruto nationaal produkt.

Dit is gepaard gegaan met drastische maatregelen waaronder een ontkoppeling van de lonen en de index, ontkoppeling die reeds in 1985 werd uitgevoerd en die zal worden verlengd tot 1987. Het resultaat is in Denemarken te merken in dalende intrestvoeten en gestegen ondernemingsrendabiliteit. In ons land buigt men zich van verschillende zijden op kritische wijze over de overheidsfinanciën en worden een hele reeks vragen gesteld. Zo onder meer: Wie beslist inzake de overheidsfinanciën? Zijn de beslissingsmechanismen voldoende doorzichtig? Hoe gebeurt de budgettaire keuze gedaan op het niveau van de administratie, van de regering en van het Parlement? Waarom stoken de rekeningen nooit met de begrotingsvooruitzichten? Hoe kan deze situatie worden verbeterd?

Dit waren enkele van de vragen die rezen tijdens het congres van de Franstalige economen. Zij zijn niet alleen actueel doch ook pertinent. Men zou deze vraagstellingen kunnen doortrekken tot de jaarlijkse oefening van het Parlement die erin bestaat de Rijksmiddelenbegroting onder de loep te nemen en aldus het beleid te bepalen.

Zonder een grondige analyse en verbetering van de budgettaire beheersmechanismen lijkt een sanering van de overheidsuitgaven een onbegonnen zaak. Momenteel moet de ondoorzichtigheid van de overheidsfinanciën inderdaad een van onze hoofdbekommernissen zijn.

Hoe kan men immers van het Parlement verwachten dat het zich ernstig bezint en uitsprekt over de Rijksmiddelenbegroting, zolang dit document niet aan de werkelijkheid getoetst kan worden?

We menen dat in dit verband zeer nuttig werk kan worden geleverd door de Algemene Afvaardiging voor de hervorming van de rijkscomptabiliteit, de zogenoemde commissie 1, opgericht einde 1982 met het doel een boekhoudkundig plan voor de Staat op te stellen. In een recent verschenen vraaggesprek heeft de voorzitter van de commissie reeds de grote lijnen aangegeven van het syntheseverslag, waarvan zeker gretig inzage zal worden genomen door al degenen die bekommerd zijn om 's lands financiën.

Onze staatsfinanciën zijn alleszins niet het glazen huis dat zij in werkelijkheid zouden moeten zijn. Dit is het resultaat van een bedenkelijke techniek waartoe men de jongste jaren zijn toevlucht heeft genomen, namelijk de debudgettering. Verder is er het grote verschil tussen de ordonnancerings- en de werkelijk gedane uitgaven, met andere woorden tussen de bedragen opgenomen in de betaalorders en de uitgaven. Het verschil loopt vaak in de miljarden.

Er zijn op het vlak van de overheidsfinanciën zodanig veel opmerkingen te formuleren dat het de moeite zou lonen er een heel debat aan te wijden. In dit verband zou ik nog willen verwijzen naar een recent verschenen uitspraak van het VEV in een verklaring over de economische toestand, waarin wordt onderstreept dat de begrotingen onoverzichtelijk worden, waardoor zij het karakter van democratisch controle-instrument verliezen en de fiscale en parafiscale druk soms camoufleren.

Men kan zich ook terecht afvragen of de enorme bedragen die uitgetrokken en aangewend worden om het overheidsapparaat te doen functioneren wel goed besteed worden met andere woorden, levert de Staat waar voor zijn geld.

Het is dan ook logisch dat bij de bevolking, soms met reden, de indruk leeft dat dit niet het geval is. De geweldige stijging van het personeel in overheidsdienst, stijging die zich vooral heeft voorgedaan in de periode 1977 tot 1981, heeft niet noodzakelijkerwijze een verbetering teweeggebracht in de officiële dienstverlening. Wel zijn de wetten en reglementen waardoor nieuwe formaliteiten aan de burgers worden opgelegd veel strenger geworden. Onlangs werd bij de Belgische Spoorwegen een *audit*,

een doorlichting uitgevoerd. Het oordeel van het studiebureau, met die opdracht belast, was vernietigend voor de spoorwegen. Een *audit* voor de overheidsdiensten in hun geheel zou wellicht interessante gegevens opleveren. Intussen staat evenwel onomstootbaar vast dat de rendabiliteit van de overheidsdiensten flink achterop loopt op deze van de privé-bedrijven. Hier moet dringend werk van gemaakt worden derwijze dat de bevolking ten minste overtuigd geraakt van het nut van de overheidsdiensten.

Er blijft nog een hele weg af te leggen om van de Rijksmiddelenbegroting opnieuw het instrument te maken dat bepalender is voor het regeringsbeleid. De hervorming van de rijkscomptabiliteit is een gigantische taak geworden. Ik zou de minister van Financiën willen feliciteren voor zijn initiatief. Hopelijk zullen zijn opvolgers de vruchten kunnen plukken van de inspanningen van de ambtenaren die pogen orde op zaken te stellen. Het zal dan ook in de toekomst het Parlement gemakkelijker vallen zijn controleopdracht met werkelijke kennis van zaken uit te voeren. (*Applaus op de banken van de meerderheid.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan Vice-Eerste minister Willy De Clercq.

De heer W. De Clercq, Vice-Eerste minister en minister van Financiën en Buitenlandse Handel. — Mijnheer de Voorzitter, eer ik mijn eigenlijk betoog aanvat zou ik, niet omdat het de gewoonte is maar omdat het verdiend is, alle leden van de Senaatscommissie voor de Financiën hartelijk willen danken voor hun zeer positieve bijdrage tot de bespreking van de ontwerpen van wet houdende de Rijksmiddelenbegroting en de Rijks-schuldbegroting voor het begrotingsjaar 1985, en inzonderheid dan de voorzitter van de commissie en de rapporteur, die we daarnet aan het woord hebben gehoord.

Ik zou meteen met een zekere ontroering willen zeggen dat het de laatste maal is geweest dat wij samen hebben gedebaratteerd en de degens gekruist. Met mijn ontroerde dank en met de verzekering van mijn oprechte waardering kan ik stellen dat dit één van de vele aangename herinneringen zal zijn wanneer ik niet meer het voorrecht zal hebben het woord te voeren in de Senaat.

Voor het vierde opeenvolgende jaar legt de huidige regering de Rijks-middelen- en Rijks-schuldbegroting aan de goedkeuring van het Parlement voor.

Het is voor het eerst sedert twintig jaar dat een regering in de mogelijkheid verkeert niet alleen om haar beleid uit te stippelen, doch ook over een zekere termijn beschikt om haar doelstellingen te verwezenlijken. Met andere woorden gedurende de voorbije drie jaren werd een coherent sociaal economisch beleid aan de gang gebracht, dat ook gedurende het jaar 1985 zal worden voortgezet, zodat voor het eerst sedert decennia een zelfde politiek beleid het economisch en sociaal gebeuren op middellange termijn beïnvloedt.

De oorspronkelijke prioritaire doelstellingen van de regering waren, en ze blijven het: het herwinnen van de concurrentiekracht van onze ondernemingen, het bevorderen van een exportgeleide groei, het stopzetten van de afbraak van de tewerkstelling en — *last but not least* — de fundamentele gezondmaking van de overheidsfinanciën.

In deze diverse domeinen heeft het door de regering gevoerde beleid tot positieve resultaten geleid die — ze mogen dan nog onvolmaakt zijn, maar ze zijn reëel, ze zijn merkbaar — door objectieve binnenlandse en buitenlandse waarnemers worden erkend.

De constatacie dat we op de goede weg zijn, neemt niet weg dat de geleverde inspanningen verder moeten worden gezet om een duurzaam herstel van onze economie en van onze openbare financiën te bereiken.

Het lijkt mij dan ook aangewezen de begroting 1985 te introduceren door een korte uiteenzetting over de economische context. Gelet op het belang voor onze kleine en open economie van de internationale conjunctuur, zal ik met deze laatste beginnen.

Wat de huidige internationale conjunctuur betreft, nemen wij best als uitgangspunt een land dat het meest dominerend kan optreden met betrekking tot de internationale conjunctuur, namelijk de Verenigde Staten.

In de Verenigde Staten steeg het BNP tijdens de eerste twee trimesters van 1984 met respectievelijk 10,1 pct. en 7,1 pct. Het expansietempo van het BNP vertraagde tijdens het derde trimester 1984 tot 2,7 pct., maar het zou zich tijdens het vierde trimester kunnen herstellen, wat nu gebeurt.

Deze evolutie van de groei in de Verenigde Staten — die op zichzelf niet zo slecht is, want de voortzetting van de sterke groei, 10 en 7 pct. van het eerste semester, hield het gevaar van oververhitting in — zou een minder snelle, maar niettemin voldoende stijging van de wereldhandel voor 1985 tot gevolg hebben. De meest recente prognoses in dit verband zijn eerder optimistisch.

Het is evident dat er vraagtekens zijn in verband met de verdere evolutie in de Verenigde Staten, inzonderheid met betrekking tot de maatregelen die de Amerikaanse regering zou kunnen nemen om het begrotingstekort te verminderen en hun impact op de evolutie van de koers van de dollar en van de interestvoeten.

De ontwikkeling van het herstel in de Europese Gemeenschap verloopt merklijk trager dan in de Verenigde Staten. In haar geheel genomen ondervindt de Gemeenschap in 1984, zij het op een veel bescheidener peil, de gunstige weerslag van de aanhoudende groei van de wereldhandel, terwijl de interne vraag in de Europese Gemeenschap eveneens, maar altijd op een zeer bescheiden manier, in positieve zin evolueert.

In orde van grootte zou de groei van het BNP aldus rond de 2 pct. voor de jaren 1984 en 1985 bedragen. Voor 1983 was de groei beperkt tot 0,9 pct. Anderzijds wordt vanaf 1983 een duidelijke vermindering van de inflatie vastgesteld. Deze bedroeg nog 6,4 pct. in 1983, zal worden teruggebracht tot 4,7 pct. in 1984 en zou verder enigszins blijven afnemen in 1985.

Te midden van die internationale context, namelijk de Verenigde Staten als drijvende kracht, de Europese Gemeenschap die daarvan profiteert met helaas, enkele lengten achterstand, hebben al die factoren een gunstige invloed gehad op de economische evolutie van België in het jaar 1984.

In verband met de investeringen in de ondernemingen breng ik in herinnering de vaak harde passionele gesprekken toen wij verleden jaar de begroting voor 1984 hebben behandeld. Men deed toen terecht opmerken dat de investeringen in gebreke bleven en dat al die fiscale stimuli, volgens sommigen althans, cadeaus waren die tot niets hadden gediend. Wij hebben toen geantwoord dat men geduld moest oefenen en niet zo radicaal mocht oordelen, dat investeringen niet uit de lucht vallen, dat ze programmatisch dienden te worden geconcipieerd en uitgevoerd. Het klimaat om te investeren dient bovendien gunstig te zijn. Niemand investeert om de minister van Financiën of de regering genoeg te doen maar omdat investeringen nuttig zijn en opbrengen, dat zij gegrond zijn en dat de omstandigheden zich ertoe lenen.

De investeringen in de ondernemingen bijvoorbeeld, waarvan niemand het belang zal ontkennen voor de ontwikkeling van de economische activiteit in de toekomst, zijn, na een dieptepunt in 1981 en na een korte opflakking in 1982 — toen volgden er in 1983 opnieuw stagnatie en ontgoocheling —, sedert begin 1984 sterk toegenomen.

Volgens de BTW-aangiften stegen ze in waarde met 17 pct. voor de eerste acht maanden van het jaar ten opzichte van de overeenstemmende periode in 1983. Deze gunstige ontwikkeling is inzonderheid het gevolg van het beleid dat sinds het begin van deze legislatuur werd gevoerd met het oog op de verbetering van de rentabiliteit der ondernemingen, de bevordering van hun investeringen en de verbetering van hun financiële structuur. Maar, zoals ik het reeds vroeger heb onderstreept, er is altijd een zekere tijdsspanne nodig vooraleer de impulsen die door de regering worden uitgezonden in concrete realisaties worden omgezet.

Een zelfde verschijnsel doet zich eveneens voor in de bouwsector, waar ook een zekere opleving kan worden vastgesteld.

Deze evoluties maakten een gevoelige stijging van de industriële productie mogelijk. Bovendien wordt, en dit zou de eerste keer zijn sedert 1976, voor 1985 een overschot op de balans van de lopende verrichtingen verwacht, wat des te merkwaardiger is omdat deze balans van de lopende verrichtingen niet enkel de goederen en diensten omvat, doch ook beïnvloed wordt door de stijging van de interesten die aan het buitenland moeten worden betaald.

Als men rekening houdt met het steeds stijgende bedrag aan interesten dat wij in het buitenland moeten betalen door onze zeer omvangrijke buitenlandse schuld die wij hebben opgestapeld tussen 1977 en nu, begrijpt men het belang van de eenvoudige vaststelling dat wij van een zeer zwaar deficit voor de lopende verrichtingen op de betalingsbalans geleidelijk overstappen naar een evenwicht. Dat is in het tweede semester van dit jaar het geval. Via dat evenwicht zullen wij in 1985 voor het eerst sedert 1976 kunnen overstappen naar een batig saldo.

Op grond van deze gegevens en vooruitzichten verwacht de regering voor de vaststelling van het bruto nationaal produkt voor 1984 en 1985

een groei in volume van 1,5 pct. Dat is niet formidabel. In Amerika was de groei het eerste trimester 10,1 pct., het tweede trimester 7,1 pct. en is dan teruggevallen op 2,9 pct. Het percentage is nu weer opnieuw aan het stijgen.

Hoe het ook zij, er is in ons land een groei in volume van 1,5 pct. Voor 1984 is er een evolutie naar boven. Vorig jaar hebben wij de groei in volume van het bruto nationaal produkt samen vastgelegd op 1 pct. Wij zijn nu bij machte om dit in positieve zin te herzien, namelijk een groei van 1,5 pct. De groei van het bruto nationaal produkt voor 1985 werd in waarde op 6,6 pct. geraamd met terzelfder tijd een groei van 5 pct. in prijzen en van 1,5 pct. in volume, wat een zelfde groeihipothese is als die welke wij waarschijnlijk in 1984 zullen halen.

Ceci me permet d'aborder le premier sujet en relation directe avec le budget des Voies et Moyens et celui de la Dette publique, à savoir les recettes de 1985.

En Voies et Moyens, le total des recettes courantes s'élèvera, selon nos estimations, pour 1985, à 1 414,4 milliards, c'est-à-dire 1 335,3 milliards de recettes fiscales et 79,1 milliards de recettes non fiscales. Les recettes de capital ont été évaluées à 3,3 milliards, soit très peu de chose, puisque les droits de succession, qui en constituent l'essentiel, sont intégralement attribués aux régions, suite à la loi du 5 mars 1984.

Dès lors, l'ensemble de toutes les recettes courantes et de capital des Voies et Moyens a été estimé à 1 417,7 milliards.

Sur base des prévisions relatives à la croissance du PNB pour 1985 — donc, 1,5 p.c. en volume, 5 p.c. en prix, soit 6,6 p.c. en valeur —, les recettes fiscales courantes du budget de 1985 des Voies et Moyens ont été évaluées au moyen de la méthode macro-économique traditionnelle.

Je ne vais pas expliquer à nouveau la technique de cette méthode. Vous la connaissez, elle est reprise en détail aussi bien dans l'exposé général aux pages 34 à 40, que dans l'excellent rapport de M. Vermeiren, aux pages 6 et 7.

Ce que je tiens à faire remarquer en la matière est que la base de départ — le début de la sagesse, si j'ose dire, car si la base est mauvaise, les estimations le sont également —, la base de départ de l'estimation des recettes fiscales courantes de 1985 est constituée de ces mêmes recettes pour 1984. Se pose alors la question suivante: les estimations de recettes pour 1984 sont-elles exactes? En effet, si elles s'avèrent gravement déficientes, toute notre construction s'en trouve menacée à la base.

A ce jour, 17 décembre 1984, nous connaissons les résultats des recettes fiscales jusques et y compris la fin du mois de novembre.

Fin novembre 1984, les réalisations en matière de recettes fiscales courantes totales s'élèvent à 1 171,3 milliards ou 9,86 p.c. de plus que celles de la période correspondante de 1983. La progression enregistrée au niveau des recettes fiscales courantes totales après onze mois est donc plus importante, 0,41 p.c., que celle retenue pour la prévision initiale des recettes de 1984. Nous avions estimé, l'année dernière, lors de la discussion du budget de 1984 que les recettes fiscales totales dépasseraient de 8,45 p.c. celles de 1983. Après onze mois, nous connaissons un accroissement, non de 9,45 p.c. mais de 9,6 p.c. Le résultat à fin novembre nous permet donc d'être optimistes quant à la réalisation effective des recettes fiscales courantes totales prévues pour 1984.

Ceci signifie que l'évaluation des recettes fiscales totales pour 1985, dont les recettes fiscales courantes totales 1984 sont le point de départ, repose donc sur une base fiable.

Comparons maintenant les recettes 1985 avec celles de 1984. Une telle comparaison n'a de sens qu'au niveau des recettes fiscales courantes totales dans lesquelles les recettes cédées, affectées et retournées, qui varient d'année en année, sont comprises.

Par rapport aux recettes estimées de 1984, soit 1 310,6 milliards, les recettes fiscales courantes totales, estimées pour 1985, soit 1 398,8 milliards, accusent une croissance de 6,7 p.c. Ce taux de croissance est inférieur à l'accroissement spontané de 7,9 p.c. qui peut être attendu pour les recettes de 1985.

Que représente cet accroissement « spontané »? C'est la croissance qui est la résultante, aussi bien du développement économique attendu, mesuré par la croissance du PNB — 6,6 p.c. en valeur pour 1985 — que de la sensibilité globale du système fiscal à l'évolution économique, exprimée par le coefficient d'élasticité, fixé à 1,2 sur base de l'expérience.

L'expansion attendue de la masse imposable s'élève par conséquent à $6,6 \times 1,1 = 7,9$ ou 101 milliards. Ceci veut dire, et j'attire votre attention sur ce point — à la fois pour nous inciter à la relativation des choses et à beaucoup de modestie dans ce que nous croyons parfois être notre

immense sagesse, notre immense pouvoir de décision ou pouvoir de réaliser des résultats — et je vous rends attentif au fait, que chaque fois que le PNB varie de 1 p.c. seulement en valeur, les recettes fiscales courantes sont modifiées de 15,3 milliards. Qui oserait dire qu'il ne s'est jamais trompé de 1 p.c.? Les économistes et les instituts de statistiques seront les derniers à oser dire qu'ils ne se sont jamais trompés ou qu'ils ne vont jamais se tromper.

De plus, le ministre des Finances sera considéré comme un héros si le PNB accuse une hausse de 1 p.c. Par contre, avec 15,3 milliards de recettes en moins, si le PNB accuse un taux moins favorable, diminué de 1 p.c. seulement, le ministre des Finances sera alors traité de noms moins élogieux que celui que je viens d'évoquer.

Un écart en plus ou en moins de l'ordre de 1 p.c. qui se traduit par des recettes en plus ou en moins d'un montant de 15,3 milliards, est assurément un point sur lequel il convient d'attirer brièvement votre attention.

Le fait que le taux de croissance attendu, 6,7 p.c., des recettes fiscales courantes totales estimées pour 1985 est inférieur aux 7,9 p.c. de l'accroissement « spontané » peut notamment être expliqué par le fait qu'aucun nouvel impôt, ni aucune augmentation des taux d'imposition ne sont prévus pour 1985.

Bien au contraire, l'impact aussi bien négatif que positif de toutes les mesures volontaristes, fiscales, sociales et budgétaires, que le gouvernement a prises en connaissance de cause, en voulant les prendre et non en les subissant, s'élèvent par solde, par rapport à l'année 1984 à moins 8,8 milliards de recettes fiscales courantes pour 1985.

Ce résultat est d'autant plus significatif que la suppression de certaines dépenses fiscales — dont nous débattons encore cette semaine, après la discussion du budget des Voies et Moyennes et de la Dette publique — a bien évidemment un effet positif sur les recettes fiscales. La suppression de certaines dépenses fiscales, dérogations représentant des avantages fiscaux pour certains contribuables ou certaines formes d'activités économiques, sociales et culturelles, se solde par des plus-values pour le ministre des Finances. Si, malgré tout, la facture se solde par moins 8,8 milliards de recettes fiscales pour le gouvernement, on peut augurer de la politique fiscale et budgétaire qui sera poursuivie en 1985.

Toujours dans le cadre de ces dépenses fiscales, je rappelle que le gouvernement a, en effet, décidé, dans son plan d'assainissement plurianuel du 15 mars 1984, de réduire ou de supprimer certaines d'entre elles qui ne paraissent plus justifiées dans un contexte d'effort général de redressement et ceci pour un montant de 11,5 milliards de francs.

Nous aurons l'occasion dans quelques jours ...

M. Wyninckx. — Après les Rois mages!

M. W. De Clercq, Vice-Premier ministre et ministre des Finances et du Commerce extérieur. — ... de discuter, ensemble, de la problématique des dépenses fiscales lors du débat sur le projet de loi portant des dispositions fiscales.

Lorsqu'on dresse le bilan de l'évolution des recettes et plus particulièrement des recettes fiscales, on constate alors que celles-ci augmenteraient durant la période 1982-1985 de 22,5 p.c. ou 5,6 p.c. en moyenne par an.

L'augmentation des recettes fiscales est le résultat de deux facteurs:

Premièrement, l'augmentation spontanée des recettes fiscales qui, comme je l'ai déjà démontré, est la conséquence aussi bien du développement économique, mesuré par la croissance du PNB en valeur, que de la sensibilité globale du système fiscal à l'évolution économique, exprimée par le coefficient d'élasticité, fixé à 1,2 sur base de l'expérience.

Deuxièmement, le résultat de l'intervention consciente et voulue du gouvernement sur les recettes fiscales via des mesures autonomes qui modifient la législation fiscale.

Toutes les mesures qui furent prises sous ce gouvernement en faveur des entreprises et en faveur des personnes physiques s'élèvent par solde respectivement à 78,7 milliards — grosso modo à 80 milliards — et à 31,5 milliards, soit au total à 110,2 milliards de moindres recettes fiscales pour la période 1982-1985.

Suite à ces résultats de la politique fiscale du gouvernement, l'augmentation des recettes fiscales pour la période 1982-1985 est donc estimée à 22,5 p.c., c'est-à-dire, en ordre de grandeur, le même pourcentage d'augmentation qui, lui, est de 22,1, que pour le PNB, pendant la même période. Ceci a pour conséquence, comme je l'ai déjà déclaré à plusieurs reprises, que la pression fiscale *sensu stricto* — impôts directs et indirects

— émanant de l'Etat, c'est-à-dire du gouvernement central, donc ni des provinces, ni des communes, ni même de la parafiscalité, ...

M. Wyninckx. — Pour le contribuable, c'est la même chose!

M. W. De Clercq, Vice-Premier ministre et ministre des Finances et du Commerce extérieur. — ... j'y insiste car il s'agit de la responsabilité directe du ministre des Finances, est, proportionnellement au PNB, restée stable, soit 29,2 p.c., sous ce gouvernement.

Zo komen wij tot het begrip « het netto te financieren saldo », dat wij even samen zullen bekijken.

Het excédent van de totale uitgaven ten opzichte van de ontvangsten van de Rijksmiddelenbegroting, rekening houdend met het saldo van de thesaurieverrichtingen, vormt het netto te financieren saldo. Men kan het ook anders uitdrukken, namelijk als de jaarlijkse stijging van de openbare schuld. Voor het lopende begrotingsjaar wordt het netto te financieren saldo, zijnde het verschil tussen inkomsten en uitgaven op 514,4 miljard of 11,5 pct. van het bruto nationaal produkt herraamd. De indicaties waarover wij thans beschikken, laten voorzien dat het resultaat niet op betekenisvolle wijze zal afwijken van deze herraaming. Dit netto te financieren saldo bedroeg in 1984, 16,4 miljard of 11,5 pct. van het bruto nationaal produkt en in 1983, 524,6 miljard of 12,6 pct. Voor 1985 wordt het netto te financieren begrotingstekort geraamd op 495,7 miljard of 10,4 pct. van het bruto nationaal produkt.

Wij stellen dus vast dat het netto te financieren saldo uitgedrukt in percentages van het bruto nationaal produkt, de enige gangbare en economisch verantwoorde uitdrukking van de werkelijkheid en de enige goede waardemeter waaraan het netto te financieren saldo kan worden vastgehecht, daalde met 1,1 pct. tussen 1983 en 1984, van 12,6 naar 11,5 pct., en nog eens met 1,1 pct. zal dalen tussen 1984 en 1985, van 11,5 naar 10,4 pct. Deze evolutie is des te merkwaardiger wanneer men rekening houdt met een reeks factoren.

Ten eerste, is er de versnelling van de stijgende trend van het netto te financieren saldo tussen 1979 en 1981, dat in deze periode bijna verdubbelde van 6,5 pct. van het bruto nationaal produkt in 1979 tot 12,6 pct. op het einde van 1981. Nu wordt deze trend weer omgebogen en wij hopen in 1987 ons streefdoel van 7 pct. van het bruto nationaal produkt te bereiken. Sommigen, zoals ikzelf, vinden dat deze daling te traag gaat.

Andere alternatieve programma's, onder meer tijdens het vorige week-end naar voor gebracht, vinden echter dat het te snel gaat. Ieder heeft hierin zijn eigen verantwoordelijkheid, maar over het hoofdthema schijnt iedereen toch unaniem akkoord te gaan, namelijk dat het netto te financieren saldo in termen van het bruto nationaal produkt moet dalen. Mijns inziens gaan wij hierbij helemaal niet te vlug te werk. Ik zou het nog krachtiger willen zien verlopen, maar anderen vinden dat wij het rustiger aan moeten doen.

Ik ga daarover geen polemiek voeren. Het belangrijkste is dat we het eens zijn dat het netto te financieren saldo moet worden verminderd. Degenen die vinden dat dit te traag verloopt of dat de resultaten niet spectaculair genoeg zijn, wil ik herinneren dat in een vorige legislatuur het netto te financieren saldo in drie jaar tijd verdubbeld is. Als wij de periode 1981-1985 objectief willen bekijken, dan moeten wij met die vroegere toestand rekening houden.

Sommigen vinden dat men wat rustiger en trager mag te werk gaan om het doel te bereiken, maar zelf vind ik de resultaten te bescheiden. Maar dat is mijn verantwoordelijkheid en ik heb het recht om dat aldus te beoordelen. De inspanningen die de regering heeft geleverd om de financiële toestand van de lokale besturen en van de sociale zekerheid te saneren hebben niet geholpen binnen het raam van de eigenlijke sanering van de openbare financiën.

Deze regering heeft een beleid van openbare sanering gevoerd dat zich niet beperkt heeft tot het niveau van de rijksfinanciën. Zij heeft ook een bijdrage geleverd, welke ook de opinies over die bijdrage kunnen zijn — onder meer dat ze te gering zou zijn —, in de sanering van de financiën van de lokale besturen, van de gewesten en van de gemeenschappen, de sociale zekerheid en met betrekking tot de weerslag van de groei van de interestlasten.

M. Vercaigne. — Prenez les charges du passé en compte en matière de logement.

De heer W. De Clercq, Vice-Eerste minister en minister van Financiën en Buitenlandse Handel. — Over al deze factoren kan men een verschillend oordeel hebben, maar zij zijn een feit die de saneringsoperatie

rijksfinanciën *sensu stricto* niet hebben vergemakkelijkt. De evolutie van het netto te financieren saldo, berekend met uitsluiting van de interestlasten in de ruime zin genomen — dus de interestlasten ingeschreven in de begrotingen van de Rijksschuld, van Openbare Werken, namelijk voor het Wegenfonds, en van Economische Zaken, namelijk voor de financiering van de nationale sectoren —, vormt een goede waardemeter om de door de regering geleverde inspanningen te appreciëren.

Nu zal ik de cijfers van de evolutie van het netto te financieren saldo geven, zonder rekening te houden met de interestlasten. U zult mij zeggen dat ik met die interestlasten wel rekening moet houden. Dat weet ik maar al te goed.

De interestlasten zijn echter de factuur of de verplichtingen waarmee we worden geconfronteerd en waaraan we ons niet kunnen onttrekken. Het is een rekening die ons wordt aangeboden. Voor de rest van de uitgaven heeft de regering een zekere medezeggenschap en ze kan de evolutie ervan in meer of mindere mate beïnvloeden, al moet men die stelling ook niet overdrijven.

Wij stellen dus vast dat het netto te financieren saldo, zonder rentelasten, tussen de periode 1979-1981 was gestegen van 2,9 tot 6,4 pct. van het BNP. Van 1982 af wordt het netto te financieren saldo respectievelijk teruggebracht tot 5,2 in 1982, 4,7 in 1983, 3,1 in 1984 en slechts 1 pct. voor 1985.

Het voor 1985 vooropgezette bedrag, 49 miljard, en het percentage, 1 pct., mag beslist worden vergeleken met de gunstigste cijfers van de jongste tien jaren, namelijk die van het jaar 1976. Voor dat jaar bedroeg het netto te financieren saldo, zonder de interestlasten, 67 miljard en in 1985 49 miljard. Ik heb het dan nog niet over de muntontwaarding, de waardevermindering van de frank tussen 1976 en 1985. In procenten uitgedrukt bedroeg het netto te financieren saldo, zonder interestlasten, in 1976 2,5 pct. van het BNP en in 1985 nog slechts 1 pct.

Dit is de beste demonstratie dat de ontvetting van de Staat volop bezig is, dat wij niet alleen opnieuw de uitgavenstromen beheersen, maar ook dat wij opnieuw controle hebben op de groei van de openbare schuld, of in economische termen, het netto te financieren saldo.

De heer Wyninckx. — Dat komt door de ontvetting van de staatsburgers!

De heer W. De Clercq, Vice-Eerste minister en minister van Financiën en Buitenlandse Handel. — De resultaten, die vooral voor de jaren 1984 en 1985 opmerkelijk zijn, zullen hoofdzakelijk worden behaald door de toepassing van het meerjarig saneringsplan van de regering, dat de uitgaven voor 1984 met 40,9 miljard frank heeft verminderd ten opzichte van de normale evolutie, en deze voor 1985 met 170,6 miljard frank. Indien er dus geen saneringsplan zou zijn geweest, zouden de uitgaven voor 1984 meer dan 40 miljard frank hoger hebben gelegen, evenals het netto te financieren saldo, en zouden de uitgaven voor 1985 meer dan 170 miljard hoger zijn geweest. Dan zou er in 1985 niet een stijging van de openbare schuld zijn van 495,6 miljard, maar van nog ruim 170 miljard meer, of met een goede 660 miljard. Dit zou gebeurd zijn, ware de herstelwet er niet geweest.

Gelukkig heeft het niet zo een vaart genomen. Voor zover de begroting 1985 correct zal kunnen worden uitgevoerd, zoals die van 1984 correct zal zijn uitgevoerd, wordt het waarschijnlijk 495,6 miljard. Wij zullen de ombuigingsbeweging, waarmee wij zijn begonnen in 1982, verder kunnen zetten en het netto te financieren saldo naar 10,4 pct. brengen in afwachting dat wij dicht bij het Europese gemiddelde van 7 pct. zullen komen, wat wij in normale omstandigheden verwachten in 1987.

Doe mij nu niet zeggen wat ik niet zeg. Er is zeker nog geen reden om te juichen. Wij mogen wel met voldoening vaststellen dat de explosie werd stopgezet, dat de bloeduitstorting werd gestelpt. Na de stabilisatie wordt het beleid nu in de goede richting omgebogen. Toch blijf ik zoals velen onder u, zij het niet iedereen, zelfs niet in de oppositie, de mening toegedaan, dat het eigenlijk nog meer zou moeten zijn, dat die ombuiging sneller, krachtiger en spectaculairder zou moeten gebeuren.

Op zichzelf blijft het een hele prestatie, rekening gehouden met de omstandigheden die ik bondig nog even in herinnering heb gebracht.

Dat neemt echter niet weg dat het globaal niveau van het netto te financieren tekort te hoog blijft. De noodzaak om dat tekort te financieren ligt aan de basis van de huidige problematische toestand van de Rijksschuld, die beangstigend is en ons allen terecht zorgen baart.

L'encours de la dette publique correspond grosso modo aux déficits budgétaires cumulés. Ces deux éléments sont donc indissolublement liés.

Cela n'a donc pas de sens de traiter uniquement, comme on l'a fait ces derniers mois dans de nombreuses publications, du phénomène de la dette publique et ceci d'une manière isolée, sans faire référence au cadre général des finances publiques.

Le lien étroit entre la dette publique et les déficits budgétaires permet de tirer une double conclusion: 1° Les efforts que le gouvernement a déjà consentis pour diminuer les dépenses publiques et donc également le SNF, ont automatiquement le même impact sur la dette publique; 2° Etant donné que la dette publique est le résultat des déficits budgétaires cumulés, elle est en grande partie une conséquence de l'héritage du passé.

M. Vercaigne. — Encore!

M. W. De Clercq, Vice-Premier ministre et ministre des Finances et du Commerce extérieur. — Dans mon exposé introductif devant la commission, j'ai démontré ceci à l'aide de la situation de la dette publique au 31 octobre 1984.

Pour tous les détails, je vous renvoie au rapport de la commission, pages 11 et 12, et à l'exposé de M. Vermeiren, ici à la tribune, de sorte que je puisse me limiter ici à l'essentiel.

Au 31 octobre 1984, la dette publique atteignait un montant nominal de 4 278 milliards: chiffre impressionnant! Fin décembre 1981, la dette publique s'élevait à un montant nominal de 2 439,1 milliards, de sorte que sous le gouvernement actuel, la dette a progressé, en termes nominaux, de 1 838,9 milliards à la date du 31 octobre 1984.

Sur ce montant de 1 838,9 milliards, représentant la progression nominale de la dette, une somme de 1 559 milliards seulement correspond aux déficits nets de financement qui doivent être financés par le gouvernement actuel, 508,6 milliards de francs pour 1982, 524,6 milliards de francs pour 1983 et 525,6 milliards de francs pour les dix premiers mois de 1984.

Les 279,9 milliards restant — différence entre l'accroissement nominal de la dette à concurrence de 1 838,9 milliards et les déficits nets de financement s'élevant à 1 559 milliards — concernent les opérations avec le Fonds monétaire international — 48 milliards —, les variations de change — 110,3 milliards — et la reprise des emprunts des intercommunales autoroutières par le Fonds des routes, c'est-à-dire le transfert du secteur débudgétisé vers le secteur budgétisé à concurrence d'un montant important de 121,6 milliards, je le répète.

On ne saurait perdre de vue que pendant les années 1982 et suivantes, les déficits budgétaires étaient grevés des intérêts à payer sur l'encours de la dette au 31 décembre 1981, soit sur les 2 439,1 milliards.

En d'autres termes, sans cet héritage du passé, les déficits de financement à couvrir par l'emprunt ne s'élèveraient, pour la période du 1^{er} janvier 1982 au 31 octobre 1984, qu'à 1 559, la somme des soldes nets à financer cumulés, moins 746, soit 813 milliards ou 52,1 p.c. du financement net pour cette période.

C'est autre chose. Vous comprenez que je m'insurge contre ceux qui disent que sous le gouvernement actuel, la dette publique a augmenté de 1 800 ou de 1 500 milliards. Elle a augmenté, compte tenu des intérêts que nous devons payer actuellement pour la dette existant au moment où nous avons pris nos responsabilités, de 853 milliards et non de 1 880 milliards.

M. de Wasseige. — Quand vous dites que la dette publique a augmenté de façon faramineuse en 1981, vous devez aussi tenir compte des intérêts qui précèdent.

M. W. De Clercq, Vice-Premier ministre et ministre des Finances et du Commerce extérieur. — Bien sûr, c'est ce que je comptais dire, mais vous devancez comme toujours mon exposé.

Nos raisonnements sont souvent identiques, mais nous en tirons d'autres conclusions.

Tous les gouvernements ont été confrontés avec de tels héritages du passé, de sorte que l'encours actuel de la dette publique représente l'accumulation des déficits de financement provoqués par les gouvernements successifs. C'est la facture qui nous est présentée pour la politique qu'ils ont suivie. Quand je dis «qu'ils ont suivie», je regarde autour de moi et je vois dans cette enceinte de nombreuses figures très familières.

M. Wyninckx. — Ils vont vous manquer, monsieur le ministre!

M. W. De Clercq, Vice-Premier ministre et ministre des Finances et du Commerce extérieur. — Comment pourrais-je manquer au rendez-vous ?

M. Wyninckx. — Je parle de l'avenir !

M. W. De Clercq, Vice-Premier ministre et ministre des Finances et du Commerce extérieur. — C'est autre chose; moi, je parle du passé.

De heer Luyten. — Het moeten er nu eens andere en betere zijn. Nelly Maes en ik zijn nog geen minister geweest.

De heer W. De Clercq, Vice-Eerste minister en minister van Financiën en Buitenlandse Handel. — Uw partij heeft ook regeringsverantwoordelijkheid gedragen. Dat was trouwens niet de meest schitterende periode uit uw geschiedenis !

De heer Wyninckx. — En sommige CVP'ers zouden hen er terug bij willen !

M. W. De Clercq, Vice-Premier ministre et ministre des Finances et du Commerce extérieur. — Le gouvernement actuel n'a pas utilisé cette constatation comme un prétexte pour ne rien entreprendre afin de réduire la dette et les charges d'intérêts qui en découlent, bien au contraire !

Afin de réduire les soldes nets à financer des années futures — ce sont celles-là qui nous intéressent — et devant le consensus général que les revenus de l'Etat ne peuvent être augmentés par un relèvement des taux d'imposition, le gouvernement a élaboré un plan de redressement visant essentiellement à comprimer les dépenses. Ainsi que je l'ai souligné, sans ce plan, le solde net à financer pour 1985 se serait élevé à 666,3 milliards, soit 14 p.c. du produit national brut.

Je ne puis donc suivre ceux qui critiquent à la fois les économies réalisées et l'augmentation des charges de la dette. Il s'agit pour le moins d'une attitude contradictoire.

En ce qui concerne les charges d'intérêt, le plan pluriannuel d'assainissement du 15 mars prévoyait pour l'année budgétaire en cours — 1984 — et pour l'année suivante — 1985 — une économie annuelle de 15 milliards sur le budget de la dette publique. Ce montant a été porté à 25 milliards pour 1985. Le gouvernement a opté pour des opérations conformes aux lois du marché qui n'entament pas la confiance des épargnants, car quel est le Belge qui ne place pas une partie de ses économies en emprunts d'Etat ?

En ce qui concerne d'autres détails et la gestion de la dette publique proprement dite, à propos de laquelle il a été tant écrit et discuté ces derniers temps, je vous renvoie également au rapports des deux commissions.

La grande leçon à tirer, pour autant que ce soit encore nécessaire, de ces discussions admirablement bien explicitées dans les rapports de la commission, est qu'il n'existe pas de solution miracle pour diminuer les charges d'intérêt de la dette publique.

Le seul remède fondamental consiste à comprimer davantage nos déficits budgétaires et à poursuivre notre combat difficile et ingrat qui suscite peu d'admiration et de reconnaissance, nous en sommes conscients, mais qui est, dans le contexte politique actuel, indispensable; c'est l'unique voie qui permette d'améliorer la situation.

Zoals ik in het begin van mijn uiteenzetting heb verklaard, werd deze regering in de mogelijkheid gesteld om gedurende de voorbije drie jaren het door haar uitgestippelde beleid te verwezenlijken.

De vraag is dan ook: Hoe was de toestand van ons land einde 1981 en hoe is hij thans ?

In het verslag van de Oeso voor 1981 werd aangegeven dat ons land met drie belangrijke problemen te kampen had, namelijk :

- Het overheidsdeficit;
- Het deficit op de lopende rekening van de betalingsbalans;
- De werkloosheid.

Wat het beleid betreft, stelde de Oeso de volgende remedies voor :

Prioritair moet eraan gestreefd worden de competitiviteit en de rentabiliteit van het bedrijfsleven te verbeteren.

Een terugkeer naar voldoende groei zal slechts mogelijk zijn door een herverdeling van het nationaal inkomen ten gunste van het bedrijfsleven, en dit om de investeringen aan te moedigen.

Dit zal slechts kunnen worden gerealiseerd door een noodzakelijke inlevering. De bevolking zal zich moeten bewust worden van de noodzakelijke offers. Dit is, kort samengevat, de strekking van het verslag dat de Oeso uitbracht einde 1981.

Laten we even nagaan welke de resultaten zijn van de regeringsactie in deze diverse domeinen.

1. De competitiviteit van onze ondernemingen en de verbetering van hun financiële structuur.

De maatregelen die de regering ter zake genomen heeft zijn inzonderheid :

a) Fiscale stimuli: er werd een belangrijke fiscale inspanning gedaan ten gunste van de ondernemingen ten belope van 78,7 miljard voor de periode 1982-1985.

b) De herkapitalisatie van de ondernemingen.

Volgens een recente studie van de Generale Bankmaatschappij zouden de genummerde koninklijke besluiten 15 en 150 circa 350 miljard vers geld naar de ondernemingen hebben doen stromen. Deze financiële zuurstof zorgde in eerste instantie voor een verbetering van de schuldpositie van de bedrijven, in een later stadium — dat thans bezig is — voor de investeringen.

c) De beperking van de stijging van de loonkosten.

Voor 1983 en 1984 samen zijn de loonkosten in ons land minder snel gestegen dan bij onze zeven voornaamste handelspartners.

Inderdaad, op basis van de meest recente gegevens verstrekt door de Centrale Raad voor het bedrijfsleven, zijn in België de loonkosten per tewerkgestelde voor de jaren 1983 en 1984 met 16,5 pct. gestegen, daar waar dit stijgingspercentage bij onze zeven voornaamste handelspartners zich tussen 19,1 en 19,8 pct. situeert.

Deuxième objectif: la croissance axée sur les exportations.

Les mesures précitées ont eu et doivent avoir pour effet de freiner au maximum tous les coûts de production et les charges fiscales qui grèvent les entreprises, en manière telle qu'elles puissent produire au moindre coût et donc exporter davantage.

Le succès de ces mesures se reflète dans l'évolution de la balance commerciale, dont le solde négatif pour 1983, mesuré sur base des statistiques douanières, est inférieur de 94 milliards, ou 36,2 p.c., à ce même solde pour l'année 1982.

Cette amélioration ne peut certainement pas être attribuée uniquement à une baisse des importations. En effet, alors que le volume des importations diminuait de 1,7 p.c., celui des exportations progressait de 3,8 p.c. Il en résulte que le taux de couverture des importations par les exportations a augmenté de 4 p.c. en 1983; ce taux est porté à 94,1 p.c. soit à son niveau le plus élevé depuis 1974.

Selon des données informelles communiquées par la Banque Nationale — il ne s'agit donc pas des statistiques officielles, celles-ci suivant avec quelque retard les modifications de la situation —, l'évolution de notre commerce extérieur aurait conduit, dès le mois de juillet de cette année, à un solde positif des opérations courantes de l'Union économique belgo-luxembourgeoise. Ces opérations courantes comprennent les biens, les services, les revenus de facteurs tels que les paiements d'intérêts à l'étranger et ceux reçus de l'étranger, ainsi que les transferts, par exemple, les paiements aux Communautés européennes.

Cette évolution de la balance courante de nos paiements qui, d'après les dernières données de la Banque Nationale, montrerait dès à présent un solde positif, est entièrement conforme aux prévisions faites de tous côtés. Celles-ci portent, d'une part, sur un déficit minime pour l'ensemble de l'année 1984. On avance les chiffres de 10 à 20 milliards, mais j'ai le ferme espoir que, si déficit il y a, il serait plus proche des dix que des vingt milliards, ce qui représente bien peu, lorsqu'on sait que nos importations et exportations annuelles s'élèvent à plus de 2 500 et 2 700 milliards, c'est-à-dire que nous traitons en termes de cinq à six milliards. Nous sommes donc pratiquement en équilibre en 1984.

Les prévisions s'accordent à dire que nous irons, d'autre part, vers un équilibre pour le deuxième semestre de cette année et un excédent de la balance courante des paiements de l'année 1985.

Met betrekking tot de investeringen doe ik opmerken dat er normaliter altijd een zekere tijdsspanne verloopt tussen de uitzending van stimuli door de overheid en de respons van degene voor wie ze bestemd zijn. Dit is voor de investeringen des te meer het geval, omdat in dit domein niet kan worden geïmproviseerd, doch een lange studie en voorbereiding is vereist. De ondernemingen hebben in 1982 en 1983 nog een afwachtende houding aangenomen, doch hun intusschen herstelde concurrentiepositie en het hierdoor terugwinnen of vergroten van marktaandeel, hebben hun investeringen voor 1984 merkkelijk aangezwengeld. De analyses van onder meer de Nationale Bank verwachten een zelfde evolutie voor 1985.

Op basis van de BTW-aangiften voor de eerste acht maanden van 1984 zouden de globale investeringen met 17 pct. in waarde stijgen, in vergelijking met de overeenstemmende periode van 1984.

Zeër betekenisvol hierbij — ik vestig uw aandacht erop —, is dat de forse ontwikkeling van de bedrijfsinvesteringen niet het resultaat is van een of ander mammoetproject of van een beperkt aantal projecten van groot belang. Het gaat hier integendeel over een algemeen verspreide investeringsboom.

In verband met de tewerkstelling en de werkloosheid beginnen al de positieve tendensen, die ik u kom te schetsen, stilaan vruchten af te werpen op het gebied van de tewerkstelling in de private sector. De tewerkstelling in de private sector is, naar mijn bescheiden mening, de enige die eigenlijk telt, de enige die productief is, die resultaten kan opbrengen en voor de toekomst voldoende waarborgen biedt.

Waar in 1981 nog meer dan 80 000 arbeidsplaatsen verloren gingen in de private sector, blijkt uit de meest recente gegevens dat die tendens is stopgezet en dat tussen het eerste kwartaal 1983 en het eerste kwartaal 1984, op basis van RSZ-cijfers, de tewerkstelling met zo'n 15 000 eenheden is toegenomen. Het IMF heeft er in zijn jongste rapport op gewezen dat België een van de zeldzame landen in Europa is, waar de tewerkstelling in de private sector is toegenomen.

Gedurende diezelfde periode zijn er door de demografische evolutie 18 000 nieuwe werkzoekenden op de arbeidsmarkt bijgekomen en gingen in de openbare sector 5 000 arbeidsplaatsen verloren.

Er moesten dus in totaal 23 000 arbeidsplaatsen worden gecreëerd in de private sector, maar er konden slechts 15 000 nieuwe arbeidsplaatsen bijkomen. Normaal zouden er dus 8 000 werklozen moeten zijn bijgekomen.

Mevrouw N. Maes. — En hoeveel nieuwe arbeidsplaatsen zijn deeltijds, mijnheer de minister?

De heer W. De Clercq, Vice-Eerste minister en minister van Financiën en Buitenlandse Handel. — Zijt u tegen deeltijdse arbeid, mevrouw? Zijt u tegen alle tewerkstellingsmaatregelen die de regering heeft genomen?

Mevrouw N. Maes. — Met twee uren werk per week kan men ook niet leven.

De heer W. De Clercq, Vice-Eerste minister en minister van Financiën en Buitenlandse Handel. — Normaal had de situatie die ik u kom te schetsen aanleiding moeten geven tot de aangroei van het aantal werklozen met 8 000. (*Onderbrekingen van mevrouw Nelly Maes.*)

Zit het u misschien dwars dat de werkloosheid in de private sector niet meer toeneemt? Het is een werkelijkheid die u zult moeten toegeven, ook al roept u nog zo hard.

Normaal had deze situatie aanleiding moeten geven tot de aangroei van het aantal werklozen met 8 000. Dat is niet gebeurd. De normale aangroei van het aantal werklozen met 8 000 ...

Mevrouw N. Maes. — Dat noemt u normaal!

De heer W. De Clercq, Vice-Eerste minister en minister van Financiën en Buitenlandse Handel. — ... is opgevangen geworden door de tewerkstellingsprogramma's van de regering, onder meer, door de bijzondere tijdelijke kaders, door de derde arbeidscircuits en andere maatregelen en experimenten van de regering.

De heer Wyninckx. — Er zijn 250 000 werklozen en werkzoekenden meer!

De heer W. De Clercq, Vice-Eerste minister en minister van Financiën en Buitenlandse Handel. — De werkloosheidscijfers voor de maand

november 1984 geven voor de derde opeenvolgende maand een lichte daling.

De heer Wyninckx. — Het is een daling van de stijging!

De heer W. De Clercq, Vice-Eerste minister en minister van Financiën en Buitenlandse Handel. — Nee, mijnheer Wyninckx, wij zijn niet meer in de periode dat uw minister van Economische Zaken 100 000 nieuwe jobs beloofde en 200 000 werklozen meer had. Dat was uw tijd en dat is lang geleden. (*Applaus op de banken van de PVV.*)

De heer Coppens. — Maar u hebt belastingvermindering beloofd.

De heer W. De Clercq, Vice-Eerste minister en minister van Financiën en Buitenlandse Handel. — De werkloosheidscijfers voor de maand november 1984 geven voor de derde opeenvolgende maand, zoals ik heb gezegd, een lichte daling. Hoe bescheiden dit resultaat ook moge zijn, er moet worden onderstreept dat het de eerste maal is sedert vele jaren dat in ons land de werkloosheid daalt.

De heer Wyninckx. — Integendeel, er zijn er 250 000 meer. Dat is inderdaad een spectaculaire daling!

De heer W. De Clercq, Vice-Eerste minister en minister van Financiën en Buitenlandse Handel. — De evolutie van de overheidsfinanciën moet in een breder tijdsperspectief worden beschouwd om ze op een betekenisvolle wijze te kunnen interpreteren. In de commissie hebben we daar al veel aandacht aan besteed zoals op deze tribune.

Mag ik er even aan herinneren dat het tekort van de Schatkist voor de periode 1974 tot 1980 langzaam was opgekrommen van 4,5 pct. tot 8,5 pct. van het BNP en in 1981 explodeerde om een piek van 12,6 pct. van het BNP te bereiken. De regering is erin geslaagd in een eerste fase de bestaande tendens van aangroei van het tekort van de globale overheid, dit is haar netto financieringsbehoefte of dat deel van haar uitgaven dat niet door inkomsten gedekt wordt maar wel door leningen of geldschepping moet gefinancierd worden, terug onder controle te krijgen en te doorbreken.

De heer Canipel. — Door middel van de beloofde belastingvermindering zeker!

De heer W. De Clercq, Vice-Eerste minister en minister van Financiën en Buitenlandse Handel. — Vanaf 1983 is de regering erin geslaagd het netto te financieren saldo ten aanzien van het voorgaande jaar te verbeteren. Dit zal ook het geval zijn voor 1984 en de vooruitzichten voor 1985 voorzien, voor zover de begroting correct wordt uitgevoerd, voor de derde opeenvolgende maal een vermindering van het netto te financieren saldo in verhouding tot het bruto nationaal product.

Wij mogen dus zeggen dat de resultaten van de door de regering gevoerde begrotingspolitiek evolueren — zij het op een bescheiden manier en in een traag tempo — in de goede richting.

Deze positieve maar daarom niet voldoende resultaten dienen toch geapprecieerd te worden, rekening houdend met de volgende elementen:

— De weinig gunstige economische conjunctuur gedurende de jaren 1982 en 1983;

— De stabilisering van de fiscale druk, directe en indirecte belastingen, uitgaande van de centrale overheid, dus de Staat, gedurende de periode 1982-1985 op 29,2 pct. van het BNP;

— De stijging van de rijksschuld en van de eruit voortvloeiende interestlasten — en die voor ongeveer de helft het gevolg zijn van de erfenis van het verleden zoals ik het u zoeven heb uitgelegd, hetgeen niet als kritiek bedoeld is doch als loutere vaststelling — en die de sanering van de openbare financiën moeilijk maken. Zonder deze erfenis van het verleden, zouden de door leningen te dekken financieringstekorten veel lager hebben gelegen;

— De inspanningen die de regering tegelijkertijd heeft gedaan om de lokale sector en de sociale zekerheid te saneren.

Laten wij daar even bij stilstaan.

In de lokale sector is er, mede dank zij de door de regering getroffen maatregelen, een beweging op gang gebracht die gericht is naar een herstel van het evenwicht. Hier ook kan onmogelijk de toestand in één jaar worden rechtgetrokken. Toch mag 1988 worden vooropgezet om tot de algemene gezondmaking te komen van de financiële toestand van

de lokale besturen. Wat de sociale zekerheid betreft, kan voor 1985 worden gewezen op een globaal boni van 4,5 miljard frank in de sector van de werknemers en van drie miljard frank in de sector van de zelfstandigen.

Ziedaar, dames en heren, de balans die de regering na drie jaar werken aan uw appreciatie kan voorleggen. Zij doet dit in het besef van de relativiteit der zaken, in het besef van de onmetelijkheid van de opdracht en van de realiteit van de moeilijkheden maar ook met een zekere tevredenheid, alhoewel zij de eerste is om toe te geven dat de strijd nog niet gewonnen is en dat nog een lange en moeilijke weg moet worden afgelegd om tot het volledig herstel van onze economie en onze openbare financiën te komen.

De regering vindt ook steun in de appreciatie van haar beleid door internationale organismen, zoals het IMF en de Oeso.

In zijn verslag over België voor 1984 vermeldt het IMF een verder gaande verbetering van de toestand:

- Stabilisatie van de voltijdse werkloosheid;
- België is een van de weinige landen in Europa waar de tewerkstelling in de privé-sector is toegenomen;
- De investeringen nemen sterk toe;
- De groei van de industriële produktie is beduidend hoger dan in veel andere landen;
- De verbetering van de lopende rekening van de betalingsbalans die in 1983 begon zet zich door;
- In 1982 en 1983 is de financiële positie van de bedrijven verbeterd;
- De opleving van de economie steunt op de industriële sector en niet op een toename van de overheidsuitgaven: deze laatste zijn zelfs gedaald;
- De positie van de Belgische frank in het EMS is verstevigd;
- De Nationale Bank heeft haar reserves kunnen verhogen.

Het zijn wij niet die dat zeggen, maar wel het IMF.

Het rapport van de Oeso, dat in de loop van januari 1985 zal worden gepubliceerd, vermeldt voor de evolutie in België in 1984 een verder gaande verbetering: «La stratégie suivie depuis trois ans s'est traduite par des succès incontestables.»

Het netto te financieren saldo van de publieke sector is beduidend afgenomen;

De inflatie is vertraagd, en zou in 1985 ongeveer het Europese gemiddelde bedragen;

Het lopend tekort met het buitenland zal in 1985 omslaan in een overschot;

De financiële positie van het bedrijfsleven is beduidend verbeterd.

Uiteraard geven beide internationale instellingen naast deze positieve reacties, ook enkele domeinen aan waar de resultaten nog zouden moeten verbeteren alsook wenken voor het beleid. De voornaamste zijn: Het overheidsdeficit is nog te groot en het moet in de volgende jaren verminderen, inzonderheid door het drukken van de uitgaven; de competitiviteit van de ondernemingen moet worden gehandhaafd, men moet niet denken dat de slag gewonnen is; het verder zetten van het loonmatigingsbeleid is noodzakelijk en dit omwille van de externe competitiviteit; een te sterke expansie van de binnenlandse vraag zou de betalingsbalans in gevaar kunnen brengen; de rentabiliteit van de bedrijven is goed, maar nog niet op het niveau van het begin van de jaren zeventig. Hier moet nog een hele weg worden afgelegd. Bovendien zal het goedkoper worden van de arbeid ten opzichte van het kapitaal de tewerkstelling in de hand werken.

Dit impliceert wellicht het uit de weg ruimen van een aantal belemmeringen waarmede wij inzake arbeidsvoorwaarden en arbeidsvolume te kampen hebben in de gehele Europese Gemeenschap, maar vooral in ons land.

De heer Wyninckx. — De stijging van de daling.

De heer W. De Clercq, Vice-Eerste minister en minister van Financiën en Buitenlandse Handel. — Dit laatste is mijn eigen commentaar en niet die van de Oeso.

Tenslotte meent de Oeso dat het monetair beleid geaxeerd moet blijven op het behoud van de positie van de Belgische frank in het Europese Monetair Stelsel.

Welk besluit kunnen wij hieruit afleiden, dames en heren?

Een eerste besluit is dat het beleid van de huidige regering een coherent beleid is geweest, dat onbetwistbaar tot resultaten heeft geleid. Ieder van ons had deze resultaten wellicht groter en beter gewenst, maar ze zijn er desalniettemin. De doemdenkers hebben ongelijk als ze de ogen sluiten voor de realiteit en al te alarmistische kreten te slaken met betrekking tot de toekomst. Een verwittigd man is er inderdaad twee waard en een verwittigde vrouw wellicht drie of vier, maar een ontmoedigd man is er geen halve meer waard. Laten wij dus voorzichtig zijn en geen triomfkreten uiten, maar ook niet het positieve ontkennen. Op deze wijze kunnen wij uit de bereikte resultaten de wilskracht putten om het in de toekomst beter te doen.

Een tweede besluit is dat dit beleid verder moet worden gezet om vooral de verdere sanering van de overheidsfinanciën, een prioriteit voor de eerstkomende jaren, te verwezenlijken.

In alle eenvoud, zonder enige stemverheffing en goed beseffend wat ons nog te wachten staat, meen ik te mogen zeggen dat ons land de goede weg is ingeslagen. Deze weg moet verder worden bewandeld. (*Applaus op de banken van de meerderheid.*)

M. le Président. — La parole est à M. Delmotte.

M. Delmotte. — Monsieur le Président, il est de tradition que vous félicitez l'orateur qui vient de faire son *maiden speech*. J'imagine qu'après avoir entendu un des derniers discours de M. De Clercq, qui s'est délivré un brevet d'autosatisfaction, nous pouvons sortir quelque peu de la tradition pour souligner que nous venons d'assister à un numéro de haute voltige.

Le ministre choisit une autre destinée; cela signifie, en clair, qu'il abandonne le navire avant qu'il sombre corps et biens en février prochain. Toutefois, auparavant, il remet les horloges à l'heure, les compteurs à zéro. Pour avoir été parlementaire européen pendant neuf ans, je sais que la Commission européenne s'y entend en la matière.

Certes, dans la déclaration du ministre certains éléments encourageants sont à retenir. J'ai constaté, messieurs, qu'à certains moments, vous étiez loin de sourire parce que l'héritage du passé est la conséquence de la politique menée par certaines formations au pouvoir pendant une trentaine d'années. S'il y a eu déluge, c'est sans doute parce qu'on était incapable de maîtriser les écluses.

Toujours est-il que c'est un docteur en sciences financières qui nous a abreuvés de chiffres du haut de cette tribune. Fort de mon expérience de vingt-trois années au sein de cette assemblée, je prétends, quant à moi, que le budget des Voies et Moyens doit d'abord définir la politique que le gouvernement entend mener dans le courant de l'année suivante.

Or je me demande aujourd'hui ce que vous faites ici, messieurs du gouvernement, et si votre présence est bien utile ce lundi 17 décembre et les jours suivants. Nous ignorons, en effet, de quoi 1985 sera fait. Dans quelques jours, au 16 rue de la Loi, les uns et les autres se réuniront dans cette maison lézardée pour voir s'il faut effectivement constater la faillite, sans attendre février ou mars, ou s'il convient d'inventer une politique dont il n'est nullement question dans le budget. Nos travaux actuels seront vraisemblablement frappés aussitôt de caducité.

Quoi qu'il en soit, ce point étant inscrit à notre ordre du jour, nous entamons la discussion du quatrième budget des Voies et Moyens déposé par l'équipe Martens-Gol en trente-six mois. Durant ces trois années, l'action du gouvernement s'est développée dans un climat politique et économique tout à fait particulier.

Il a beaucoup été question de finances. Je commencerai par parler du domaine économique et tout d'abord des moyens mis en œuvre par le gouvernement.

Sur le plan législatif, la majorité qui soutient l'actuelle formation s'est défaite, sans difficulté, d'une partie importante de ses prérogatives en confiant à l'exécutif des pouvoirs étendus dans un grand nombre de matières et pour un temps très long. Pendant vingt et un mois sur trente-six mois d'existence, vous avez ainsi gouverné à coup d'arrêtés royaux de pouvoirs spéciaux.

Sur le plan économique, vous avez tenté de favoriser la conjoncture. Ainsi, dès les premiers mois de votre entrée en fonction, dans l'espoir de relancer la machine économique par le biais d'une reprise des exportations, vous avez procédé à une dévaluation de la monnaie. Ce ballon d'oxygène au secteur industriel était conforté par la mise en place de toute une série de mesures en faveur des entreprises au nombre desquelles on peut citer: les déductibilités fiscales, la réduction du taux de taxation de l'impôt des sociétés, ou encore les mesures De Clercq-Cooreman,

ensemble de mesures qui étaient financées, personne ne le nie actuellement, par une augmentation des ponctions et des charges sur le budget des ménages.

D'autre part, au même moment — vous avez parlé de pays étrangers et de celui qui pèse le plus sur tout notre système —, aux Etats-Unis, l'administration Reagan, en dépit de ses proclamations de foi ultra-libérale, mettait en œuvre une politique économique dans le plus pur style keynésien, politique dont les effets n'ont pas tardé à se faire sentir : l'économie américaine a redémarré, atteignant des pointes de croissance autour des 8 ou 9 p.c. et a représenté un pôle d'attraction important pour toutes les économies des pays industrialisés.

Je l'ai dit, depuis de nombreuses années, jamais un exécutif n'a disposé d'autant de moyens pour lutter contre la crise et vous avez échoué — j'aurai l'occasion de le démontrer tout à l'heure — parce que ces moyens n'étaient pas les bons.

Qu'eût-il fallu faire ?

Il eût d'abord fallu procéder à une aide sélective au remailage du tissu industriel prenant en charge les secteurs porteurs que ce soit en termes d'emploi ou de qualité des fabricats produits. Vous avez préféré saupoudrer des aides, directes et indirectes, sur l'ensemble de l'économie; le résultat fut que les secteurs forts et abrités en ont été les premiers bénéficiaires.

L'exemple des avantages de la loi De Clercq-Cooreman est éclairant à ce propos. Une analyse de l'affectation des sommes dégagées par les nouvelles émissions d'actions montre en fait, que ces moyens se sont localisés pour une large part dans le secteur de l'électricité et qu'ils ont contribué à réaliser des investissements programmés de longue date.

Il eût fallu maintenir la consommation dans notre pays à un niveau décent pour offrir un débouché à nos industries, notamment de services. En lieu et place, vous n'avez cessé de comprimer les revenus du travail pour soi-disant transférer des moyens vers les entreprises. Ceci contribua à mettre en difficulté l'ensemble du secteur d'activité qui travaille pour le marché intérieur. L'effondrement du secteur de la construction s'explique-t-il autrement ? Les milieux spécialisés sont bien d'accord avec nous.

Il eût fallu aider massivement la recherche scientifique. Vous êtes, maintenant, après trois ans, en train de vous rendre compte — vos collègues, plus spécialisés en la matière, le reconnaissent — que notre pays connaît, en ce domaine, un retard croissant par rapport aux pays voisins. Vous en êtes conscient puisque vous tentez, sans qu'il soit sûr que vous y parviendrez, de nous remettre à niveau, mais un peu tard.

Il eût fallu soutenir activement les entreprises, non seulement par des aides appropriées, mais par l'ouverture de marchés nouveaux. La lamentable affaire Pégard, qui met en danger tout un secteur d'activités en Wallonie, souligne l'incapacité dont vous avez fait preuve pour aider à la conquête de nouveaux marchés, fussent-ils à l'Est. Mais il est vrai que Pégard est une entreprise wallonne et que, dès le départ, ce label conduit dans ce pays à des difficultés supplémentaires.

Ces quelques exemples, parmi des dizaines, soulignent l'inefficacité flagrante des moyens dégagés au regard des résultats enregistrés.

Depuis quelques jours, par diverses études orientées, vous tentez de faire croire à l'opinion publique que, sur le plan global, si la situation économique ne s'améliore pas, au moins, elle ne se détériore pas.

Enjoliver à tout prix le fruit de son travail fait partie du jeu politique. Soit, nous ne nous attarderons pas ici sur les faiblesses, on serait tenté de dire les malhonnêtetés intellectuelles qui en découlent, mais nous tenons cependant à relativiser certaines choses.

Ainsi, si notre économie s'est améliorée dans quelques domaines, cela est dû essentiellement à une conjoncture internationale qui, au cours de cette année, a évolué dans un sens plutôt positif; nous en avons largement bénéficié et la plupart de nos bilans pour 1984 refléteront cette reprise internationale. Et c'est tant mieux ! Mais ceci amène logiquement deux remarques.

Par le fait même de notre dépendance de la conjoncture internationale, il est malheureusement plus que probable que le niveau d'activité en Belgique va refléter en 1985 aussi l'état de santé économique international et donc, à nouveau, le fléchissement conjoncturel, prévu par tous, des économies européennes.

Lorsqu'on fait le bilan de la reprise en Belgique, n'est-il pas légitime de s'interroger, par conséquent, sur la part qui résulte des mesures gouvernementales et sur la part puisée dans la reprise internationale ?

Dans la même ligne, on peut également se demander si les points positifs que le gouvernement prend tant de plaisir à mettre en exergue

n'ont pas finalement coûté plus à la collectivité que ce qu'ils lui ont rapporté, si les efforts consentis au nom de la solidarité nationale ont profité à la population et si, de toute façon, les mêmes résultats n'auraient pas été atteints.

Quels furent les résultats enregistrés ?

Prenons le cas des investissements. Le bilan de ceux-ci pour l'année 1984 sera désormais dans les cartons de tous les tenants de la politique actuelle.

Le redressement des investissements est sans nul doute réel puisque la croissance de cette année est évaluée à 5,6 p.c. en volume par rapport à 1983 — et vous y avez également fait référence tout à l'heure — ainsi que vient de l'annoncer le service d'études de la Société Générale de Banque. Mais ce chiffre, pris hors de tout contexte, ne rend pas compte de la situation exacte.

En effet, pour apprécier correctement l'amélioration de cette année, il faut la resituer — et non, fait que je vous reproche, mettre les compteurs à zéro — par rapport à la dépression de ces trois dernières années et particulièrement de 1983, où les investissements ont baissé de 6,3 p.c. au vu de la comptabilité nationale. Les choses en reviennent ainsi à des proportions plus justes. Par ailleurs, on peut aussi s'interroger sur la durée de cette reprise. A ce propos, la SGB indiquait récemment que la croissance des investissements pour l'année 1985 ne se chiffrera qu'à 3,2 p.c. L'Ires également notait, dans son dernier « tableau de bord de l'économie wallonne », que « l'enquête de la Banque Nationale sur les investissements indique une diminution de 18 p.c. en valeur au premier semestre de 1984 » sur les intentions d'investissement exprimées par les chefs d'entreprise.

Enfin, il est, me semble-t-il, très important d'insister sur le point suivant. La politique néo-libérale a octroyé des recettes supplémentaires aux entreprises afin que celles-ci les utilisent dans des investissements de rationalisation, mais aussi de diversification. Or, que s'est-il passé ? Les investissements de rationalisation, s'ils furent légion, sont pratiquement les seuls. Et pourtant, comme le faisait judicieusement remarquer le fameux article du journal *Le Soir* — auquel je me suis déjà référé à cette tribune —, « Huit tableaux pour lire Martens », les projets que les investisseurs se sont finalement décidés à mettre en œuvre sont « le plus souvent des projets de rationalisation, virtuellement coûteux en emplois, et dont on ne peut dire, à l'heure actuelle, s'ils amorceront une véritable modernisation ou un quelconque remailage de notre tissu industriel ».

En conclusion, le comportement des investissements de l'année 1984 s'est sans conteste amélioré, mais cette amélioration aura-t-elle en fin de compte un impact positif à long terme sur la situation de l'industrie belge et du chômage ?

Un autre succès aurait été réalisé dans le domaine de la compétitivité des entreprises. C'est vrai que nos entreprises ont une bonne compétitivité. Après les coupes sombres pratiquées dans les salaires et les revenus, le contraire eût d'ailleurs été impossible.

Il est vrai aussi que l'indicateur de compétitivité se redressait dès la fin de 1981, sous l'effet des mesures Maribel et avant que le gouvernement Martens V mette en œuvre sa politique. C'est vrai également que, tout comme dans le domaine des investissements, la compétitivité ne prend pas en compte la qualité des produits fournis et qu'une économie qui enregistrerait la meilleure compétitivité dans la fabrication des brouettes ou des ronds à béton n'a guère d'avenir devant elle.

J'en viens à l'inflation. Là, ce fut assez discret de votre part. En ce domaine également, le gouvernement n'hésite pas à se vanter des effets de sa politique. Et pourtant le taux d'inflation sera peut-être tout juste inférieur à 6 p.c. pour l'année 1984. Ici aussi, quelques mises au point s'imposent. En effet, on peut se demander ce qu'aurait été ce taux si le ministre des Affaires économiques n'avait pas décrété, en octobre 1984, le blocage momentané des prix de certains produits énergétiques. Tout porte en effet à croire que nous serions assez éloignés des 6 p.c.

Par ailleurs, le phénomène de ralentissement de la hausse des prix, les derniers mois, n'est pas propre à la Belgique. La plupart des pays européens l'ont également connu. Il n'est pas inutile de rappeler que nous avons déjà été en meilleure position par rapport à nos principaux partenaires commerciaux.

Il faut également ajouter que l'amélioration de nos résultats en matière d'inflation risque à tout moment d'être contrecarrée par la hausse persistante du dollar.

Mais cette politique menée pour de très maigres résultats a eu des suites catastrophiques pour l'ensemble de nos concitoyens, que ce soit sur le plan du pouvoir d'achat, de l'emploi ou du chômage.

J'en viens au pouvoir d'achat. En réalité la lutte contre l'inflation, de même que les mesures de résorption du déficit de l'Etat, servent trop souvent de justification fallacieuse à une stagnation salariale, une stagnation salariale inacceptable qui rabote sans cesse les revenus du travail et ampute de plus en plus dangereusement le pouvoir d'achat des ménages belges.

Ainsi lorsqu'on examine le bilan des revenus à travers l'évolution du produit national brut, on constate que la masse salariale s'est réduite en 1983 de 9,2 p.c. par rapport à 1981 et que ce phénomène s'est encore amplifié au cours de cette année 1984.

On voit également que, dans l'ensemble, les membres des professions libérales ont pu conserver leur pouvoir d'achat et ont parfois amélioré leurs revenus nets, notamment par la combinaison de leurs revenus professionnels et des revenus de la propriété. Par contre, des restrictions insupportables sont imposées aux ménages ne disposant que de revenus professionnels ou de remplacement.

Il s'avère donc que ce sont les salaires qui ont payé le prix des « mieux » conjoncturels enregistrés par Martens V. A ce propos, une récente étude réalisée par *Le Soir* et par Dulbea exposait à partir d'exemples très précis — j'en ai parlé il y a quinze jours à cette tribune — la perte du pouvoir d'achat subie par différentes catégories de la population en trois années de Martens V. Ces chiffres sont pour le moins éloquentes puisque le pouvoir d'achat de certains a été amputé de 25 p.c. en trente-six mois.

Il va sans dire que ce phénomène a des répercussions tragiques au niveau de la consommation intérieure et que cela même est de nature à freiner la fragile reprise que votre gouvernement évoque.

En effet, selon la Société Générale de Banque, les dispositions du plan gouvernemental d'austérité ont eu pour conséquence, en 1984, une diminution en termes réels de la consommation privée d'environ 2 p.c.

La Fedis, quant à elle, prévoit une réduction de 3 p.c. de la consommation des ménages cette année.

L'ires enfin — que de sources et de bonnes ! — s'attend à un nouveau recul de 1,7 p.c. pour 1985.

Après avoir évoqué la compétitivité, parlons de l'emploi et du chômage. Dans ces deux derniers domaines, la situation est tout aussi détestable. En 1983, on avait totalisé en Wallonie, 19 000 destructions d'emplois contre 11 600 en 1982. Pour cette année, il semble que le chômage total ait encore augmenté de 6,5 p.c. en Wallonie. Et si les résultats d'octobre 1984 indiquaient un faible repli du chômage de 0,2 p.c., à un an d'écart, pour la Belgique dans l'ensemble, ils indiquaient néanmoins une augmentation de 5,2 p.c. pour la Wallonie.

Ici aussi, lorsque l'on compare la situation actuelle à celle des derniers mois du gouvernement précédent, les résultats enregistrés sont catastrophiques. Si l'on additionne aux chômeurs complets indemnisés, les autres inscrits obligatoires, les demandeurs d'emploi libres et les chômeurs à temps réduit, on arrive au chiffre dramatique de 694 233 demandeurs d'emplois contre un peu moins de 520 000 en novembre 1981.

M. Wyninckx. — Et les prépensionnés ?

M. Delmotte. — J'y reviendrai.

La progression est de près de 180 000 unités, soit près de 34 p.c. Qui, dans ces conditions, peut encore parler de stabilisation du chômage sous le gouvernement Martens V ? La situation n'est guère plus brillante lorsqu'on examine les effectifs employés dans les plans de résorption du chômage, plus 26 000 en trois ans. Il en va de même pour le nombre des prépensionnés : plus 45 000 sur la même période. Au total, donc, 250 000 personnes de plus qu'en novembre 1981.

Nous pouvons affirmer sans risque de nous tromper que 956 000 personnes, soit près d'un Belge sur dix, ont perdu la dignité du travail. C'est évidemment inacceptable.

On ne peut qu'être ému et peiné de l'avenir que notre société offre à sa jeunesse, quand on apprend — de l'aveu même de madame le secrétaire d'Etat qui répondait à une question posée à la Chambre — que pour un examen de recrutement de facteurs qui conduira à l'engagement de quelque 300 fonctionnaires, 29 000 jeunes se sont présentés dont un bon nombre sont des universitaires. Face à de pareils résultats, il est scandaleux de parler d'une quelconque réussite du gouvernement en matière d'emploi ou de chômage.

Pour en finir avec ce chapitre économique, je voudrais dire un mot des récentes simulations que le Vice-Premier ministre a présentées à la

presse à propos des hypothétiques résultats bénéfiques qu'aurait procurés la politique restrictive de Martens V appliquée dès 1978.

Tout d'abord, en forme de boutade, je pourrais dire, au vu des résultats actuels : « Heureusement que cette politique n'a pas été appliquée plus tôt. »

Il est d'une part étonnant qu'un ministre du gouvernement national s'adresse à des services d'études étrangers pour recueillir un jugement sur la politique économique menée en Belgique. N'existe-t-il pas suffisamment de bureaux d'études, que ce soit dans nos universités ou même dans des organes à la disposition directe du gouvernement, qui suivent et analysent avec précision l'évolution de la conjoncture ?

Le gouvernement belge rémunère un consultant étranger pour que celui-ci, de façon unilatérale, lui dise que sa politique est excellente.

Il faut savoir que depuis trois ans le gouvernement tient le même discours : « Les mesures d'austérité sont dures, mais à moyen terme elles ne vont pas tarder à porter leurs fruits. » On a encore entendu ce refrain aujourd'hui.

Les résultats escomptés faisant cependant cruellement défaut, le gouvernement adopte une autre tactique. Il paie une étude dont le but est d'affirmer que sa politique actuelle d'austérité aurait donné des résultats si elle avait été appliquée plus tôt.

Je tiens à déclarer que le fait d'avoir commandé cette étude est en soi un aveu d'échec. Les résultats positifs ne sont manifestement pas là. Dès lors, cette étude a pour but unique de faire croire à l'électeur que les résultats auraient pu se produire. C'est en quelque sorte essayer de refaire l'histoire. On sent que les élections sont proches et cette étude constitue une manœuvre d'une rare démagogie. Et je ne suis pas sûr que tous les membres de la majorité l'apprécient.

Mais enfin, les choses étant ce qu'elles sont, il faut les considérer comme telles.

En ce qui concerne les finances publiques, monsieur le Vice-Premier ministre, je parlerai, en premier lieu, des hypothèques politiques qui pèsent sur le budget de 1984. L'échec du gouvernement est également particulièrement cruel et cuisant. Nous ne sommes pas les seuls à le dire.

En effet. Mais est-ce encore une référence dans cette maison qui croule et dans cette majorité lézardée ? Dans une interview dont il a le secret, M. Eric Van Rompuy, ancien président des jeunes CVP et actuel conseiller au cabinet du ministre des Relations extérieures, déclarait, il y a quelques semaines à l'hebdomadaire *Le Vif*, que je cite : « Les finances publiques vont mal ; le budget de 1984 se soldera par un déficit de 550 à 560 milliards et non 510 milliards » et il continuait en disant : « L'an prochain un budget control sévère devrait amener à prendre de nouvelles mesures d'austérité. » La conclusion de M. Van Rompuy était que « les résultats promis ne sont pas là ».

En fait, tout le monde s'interroge sur la véracité des données qui sont contenues dans votre budget de l'année 1985.

J'ai dit tout à l'heure que la semaine prochaine ne sera pas joyeuse et que ce ne sera certainement pas la trêve des confiseurs pour les responsables qui vont sans doute retrousser leurs manches.

Certains le font à cœur ouvert, comme M. Van Rompuy, d'autres, plus subtilement, comme M. le ministre du Budget lui-même.

M. Maystadt ne vient-il pas de déclarer au journal *Le Soir*, qu'il avait — chacun y va de sa petite déclaration puisque tout est déglingué et presque en état de ruine — je cite à nouveau — « un certain nombre de dossiers auxquels il fallait apporter une solution et qui impliquaient un accroissement des dépenses » ? Et M. Maystadt de citer : « Les dettes du logement des régions, les finances communales, le problème des CPAS, la question des entreprises en difficulté ! »

Et pour confirmer ce point de vue, la presse n'est remplie que d'informations annonçant que le contrôle budgétaire serait avancé de mars à janvier 1985 — sans doute le mois du capotage — et qu'il représentera une épreuve particulièrement difficile à surmonter pour le gouvernement Martens V.

Quelle joie pour vous, alors, d'être à Bruxelles, mais ailleurs, à la CEE, monsieur le Vice-Premier ministre !

De l'aveu du ministre du Budget lui-même, la problématique budgétaire, telle qu'elle se présente actuellement ne correspond donc plus à ce qui est décrit dans les textes qui sont aujourd'hui soumis à notre discussion.

C'est particulièrement regrettable et, en toute bonne foi, nous ne pouvons que nous interroger sur la qualité du travail parlementaire que nous sommes en train de fournir.

En effet, on nous fait jouer dans une pièce où tout est faux.

Je l'ai dit, de la majorité à l'opposition, tout le monde tombe d'accord pour reconnaître que les éléments contenus dans le budget de 1985 ne sont pas corrects au vu des besoins réels.

De plus, est-il évident que l'équipe ministérielle qui a arrêté ce budget sera l'équipe qui l'appliquera ? La majorité ne cesse de vaciller, que ce soit sous le choc de la politique de défense, des problèmes posés par l'alourdissement de la fiscalité, des exigences flamandes à propos des commandes publiques, du statut des bourgmestres démocratiquement élus dans la périphérie bruxelloise ou les Fourons.

Je veux enfin, parler de l'échec du plan pluriannuel de réduction des finances publiques.

Dans ces conditions, vous comprendrez que je ne m'attacherai pas aux détails du budget 1985 — certains de mes collègues s'en chargeront — mais tenterai de dégager les lignes de force de votre politique budgétaire.

Faut-il encore vous rappeler que lors de la constitution de votre gouvernement en décembre 1981, vous nous annonciez avec tambours et trompettes la mise en œuvre d'un plan pluriannuel de réduction des finances publiques dont le terme devait être l'année 1985. Selon vos déclarations de décembre 1981, le solde net à financer serait ramené au niveau de la moyenne européenne, c'est-à-dire, aux environs des 7 p.c. du produit national brut. Nous sommes loin du compte.

En 1982, la première année où votre fameux plan de réduction devait être appliqué, le solde net à financer a augmenté pour atteindre le record historique de 13 p.c. du produit national. En 1983, le solde net s'est tassé pour atteindre 12,6 p.c. En 1984, il devrait encore légèrement reculer, mais atteindra plus probablement les 11,7 p.c. que les 11,5 p.c. annoncés au budget. Ainsi, en trois exercices budgétaires, vous êtes parvenu à diminuer le solde net à financer de moins d'un pour cent de ce qu'il représentait en 1981.

La moyenne de réduction est donc de 0,3 p.c. Ces chiffres sont dérisoires au regard du 1 p.c., 1 p.c. et demi que vous annonciez comme réalisable chaque année.

Pour 1985, je l'ai dit, c'est pour le moment la bouteille à encre. Mais même si vous réalisez ce que vous annoncez, hypothèse tout à fait improbable, c'est-à-dire un solde net à financer de 10,4 p.c., vous serez encore très largement au-dessus des 7 p.c. prévus au début de la législature.

L'impossibilité de réduire sensiblement le solde à financer est un premier échec de l'action du gouvernement en matière de finances publiques. L'évolution de la dette publique représente un second échec.

En effet, au contraire de ce que titrait un journal de la capitale au début de semaine passée, la dette publique ne cesse de croître. En trois années de gouvernement Martens V, elle a augmenté de plus de 75 p.c. pour représenter maintenant à peu près la valeur d'une année de richesse nationale. Et au sein de cette dette, la partie constituée par des dettes en devises ne cesse également de croître et ce, une nouvelle fois, en contradiction flagrante avec ce qui avait été promis lors de la déclaration gouvernementale de décembre 1981.

Assurer le financement d'une dette de plus de quatre mille milliards dont le quart est constitué par des devises étrangères, ne va pas aller sans poser certains problèmes.

Or, actuellement, le gouvernement semble considérer que tous les budgets sont compressibles sauf celui de la dette publique, ce qui, en définitive, revient à faire peser le poids principal des réductions sur les budgets sociaux et, particulièrement, sur les allocataires sociaux.

Ceci est évidemment inacceptable et il est évident que nous sommes d'accord avec le ministre du Budget lorsqu'il déclarait dans une interview à *La Libre Belgique* au début juillet 1984 qu'« il est clair que le gouvernement doit chercher un mécanisme selon lequel les organismes financiers qui bénéficient des intérêts, contribuent, eux aussi, à l'assainissement des finances publiques ».

Mais ces déclarations ont provoqué un tollé dans les milieux bancaires et le projet tel que vous nous le présentez, ne contient aucune mesure qui limite les avantages concédés au secteur bancaire.

En effet, les opérations d'étalement de la dette que vous proposez, loin de constituer une véritable consolidation, ne sont, passez-moi l'expression, que du bricolage à très court terme. Le résultat de ces opérations

est ponctuel et ne constitue donc pas un élément d'assainissement des finances publiques.

On est donc loin d'une tentative de maîtriser l'explosion des charges de la dette publique et de ses conséquences négatives sur la répartition des revenus et de l'activité économique.

Loin de gérer et de dominer les problèmes de la dette publique, le gouvernement les esquive.

Quelles conclusions tirer de trois années de gouvernement Martens-Gol ? Vous n'avez cessé, au cours de votre intervention d'en parler.

Sur le plan économique, on tente de faire croire à l'opinion publique que des résultats positifs ont été enregistrés. Une analyse plus en profondeur démontre cependant rapidement la fragilité des timides rétablissements obtenus.

En tout cas, ce que personne ne peut nier, c'est que le marché de l'emploi n'a cessé de se détruire. J'ai cité le chiffre tout à l'heure. Je le répète : près d'un million de Belges ne peuvent avoir accès au travail alors qu'ils le souhaiteraient. C'est évidemment une situation intolérable et tant que ce problème ne sera résolu, aucun gouvernement ne pourra prétendre que sa politique économique a réussi.

Sur le plan budgétaire aussi, le gouvernement a enregistré échec sur échec, et je les ai rappelés. Jamais il n'est parvenu à réduire de manière substantielle le solde net à financer. La dette, qu'elle soit en francs belges ou en devises étrangères, s'accroît. Là aussi, par la politique restrictive qu'il a menée jusqu'à présent, le gouvernement hypothèque lourdement l'avenir des prochaines générations.

Depuis trois ans, nous ne cessons de vous critiquer en annonçant à terme la faillite de votre politique. Aujourd'hui l'échec est patent.

Dans quelques mois, dans quelques semaines peut-être, votre politique sera également soumise à la critique et au jugement de l'électorat.

Vous avez pris soin d'y échapper, monsieur le ministre, pour vous diriger vers des horizons moins tumultueux et je vous en félicite, car nous sommes convaincus que cet électorat nous donnera raison en sanctionnant lourdement la politique que vous avez menée. (*Applaudissements sur les bancs socialistes.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Wyninckx.

De heer Wyninckx. — Mijnheer de Voorzitter, allereerst wil ik de rapporteur prijzen. Ik ben geen lid van de bevoegde commissie maar het verslag is een zeer nuttig en degelijk werkinstrument voor wie dit debat wenst voor te bereiden.

De zogenaamde sociale en fiscale herstelwetten en de Rijksmiddelenbegroting worden in Kamer en Senaat goedgekeurd in een op zijn minst gesproken dubbelzinnige situatie.

De beslissing van de fractievoorzitters van de Kamer van volksvertegenwoordigers, gisterenavond, heeft de situatie niet verduidelijkt. Wij gaan naar het jaareinde. De politieke toestand van vandaag werd uitstekend beschreven in twee krantekoppen van 10 december 1984.

Terwijl *Het Belang van Limburg* blokkeerde de « Regeringspartijen sluiten de rangen », blokkeerde *De Gazet van Antwerpen* « Meerderheidspartijen blijven verdeeld over kernproblemen ». En dat ging niet alleen over de kernraketten, dat bleek bij nadere lezing. De confrontatie tussen de partijen van de meerderheid werd niet alleen op het beeldscherm uitgevochten, maar ook in de dagbladpers, en niet in het minst bij monde van partijvoorzitters en fractieleiders, weliswaar eerder in de andere Kamer.

CVP-voorzitter Frank Swaelen had de beste formule : « CVP-liefde kan niet altijd van één kant komen » verklaarde hij. Nu zijn er de jongste tien jaren weinig coalitiepartners van de CVP die hebben ondervonden dat er vanwege de CVP in een coalitie veel liefde mocht worden verwacht.

De heer Luyten. — Het is een gevaarlijke minare.

De heer Wyninckx. — Erger wordt het nog als wij de heer Swaelen de geloofwaardigheid van de PVV in twijfel horen trekken. Dat is nieuw ! De CVP die de andere partijen een gebrek aan geloofwaardigheid begint te verwijten.

En zo konden wij meteen vernemen wat er bij de CVP vanwege de liberale partner in een verkeerd keelgat is geschoten. De CVP is niet te spreken over het rakettenstandpunt van de coalitiepartner. « Van een regeringspartner » aldus de CVP-voorzitter, en ik citeer, « mag men normaal verwachten dat hij zijn taal matigt. » Nu de CVP zich ondubbel-

zinnig heeft uitgesproken voor een dubbelzinnig standpunt inzake de ontplooiing van de euroraketten, moet iedereen zwijgen. De PVV omdat zij regeringspartner is, en de andere partijen omdat zij geen regeringspartner zijn. Op dezelfde wijze wikt en beschikt de CVP-voorzitter over de opvolger van de minister van Financiën. «Hij moet worden vervangen door iemand met dezelfde kwaliteiten.» Niet alleen als minister van Financiën, maar ook als Vice-Premier.

Het is misschien nu het ogenblik om te zeggen hoezeer wij door de jaren heen voor de Vice-Eerste minister en minister van Financiën veel waardering hebben gekregen. Wij hebben zijn dossierkennis, zijn inzet en ook zijn vriendelijkheid op prijs gesteld. Wij waren het politiek niet altijd met elkaar eens, maar wij zullen u in deze vergadering missen, mijnheer De Clercq.

U behoort mijns inziens tot de trouwe dienaars van de natie. Ik hoop dat u, nu u de Europese belangen zult gaan behartigen, ver over de grenzen zelfs tot in de Verenigde Staten en Japan, indien ik het goed heb begrepen, ook nog een trouwe dienaar van de natie zal blijven. Met die wens wil ik een verdiend woord van erkentelijkheid uitspreken op het ogenblik dat u de Belgische politiek verlaat.

De heer W. De Clercq, Vice-Eerste minister en minister van Financiën en Buitenlandse Handel. — Dank u wel, mijnheer Wyninckx.

De heer Wyninckx. — Zoals ik reeds zei, beslist de CVP-voorzitter over uw opvolging.

Hij heeft verklaard dat u moet vervangen worden door iemand met dezelfde kwaliteiten, niet alleen als minister van Financiën, maar ook als Vice-Premier. Nu is het historisch bewezen dat de CVP te allen tijde vervangingsoplossingen heeft voor door haar geschapen vacatures. Dit gold in het verleden voor alle mogelijke Eerste ministers en andere ministerschappen. Maar niemand zal het ons ten kwade duiden, dat wij voor de toekomst noteren dat nu ook over de vervanging van ministers binnen de rangen van de coalitiepartners, het de CVP-voorzitter zal zijn die zal oordelen over degene die hem zal vervangen. Er blijven in hoofdfe van de CVP-voorzitter ook vragen over de belastingen. De CVP is voorstander van het afremmen van de stijging van de belastingdruk. Hier spreekt de CVP-voorzitter nog duidelijker taal: «Blijkbaar mogen anderen zich een electorale positie veroorloven» zegt hij, «terwijl men het de CVP niet vergeeft mocht zij zich opportunistisch opstellen.»

De CVP is tenslotte ook al op zoek naar een andere partner. Via een «zoekertje» in de dagbladers heeft zij een vriendelijke uitnodiging gericht aan de Volksunie. Ik veronderstel dat de collega's van de VU daarop wel zullen reageren.

De heer Luyten. — Wij hebben onze les geleerd!

De heer Wyninckx. — De CVP onderzoekt elk geval «Happart». De conclusie is steeds dezelfde: het is weer allemaal de schuld van de anderen. Voor zover het niet de schuld was van de socialistische of van de Volksunie, is het nu allemaal de schuld van de liberalen.

Wij zullen het maar eens uit de mond van de heer Swaelen mogen vernemen, want in de Senaat wordt door de woordvoerders van de meerderheidspartijen uiteraard niet, gelijkaardige krachtige taal gesproken als in de Kamer van volksvertegenwoordigers of voor de verenigde journalisten. In de loop van dit debat zullen meerdere leden van onze fractie het woord voeren over specifieke aspecten van het regeringsbeleid. Ik kan er mij derhalve toe beperken een aantal klemtonen te leggen.

In tegenstelling met wat regeringswoordvoerders en sommige woordvoerders van de meerderheid beweren, is de regering-Martens-De Clercq-Gol er niet in geslaagd, ondanks de jongste pre-electorale zegebuletins, haar hoofdopdrachten met positieve resultaten te vervullen. Er zijn 185 000 werklozen meer, er zijn 140 000 full-time jobs minder.

Ik hoor niet graag zeggen dat wij tegenstander zouden zijn van bepaalde aspecten van het tewerkstellingsbeleid. Ook met socialistische regeringsdeelname waren er tewerkgestelde werklozen en werden formules uitgewerkt inzake deeltijdse arbeid en bruggensioen. Wij verwerpen die formules niet als dusdanig maar wij verwijten de regering wel dat steeds meer blijkt dat ondanks die verschillende formules de tewerkstelling niet toeneemt.

Het probleem van de deeltijdse arbeid rijst trouwens ook in periodes van hoogconjunctuur en van volledige tewerkstelling. Het is een sociaal probleem, en geen oplossing voor de massale werkloosheid.

In EEG-verband kent ons land nog steeds de hoogste werkloosheidsgraad in vergelijking met de andere landen. De huidige regering zegt dat

een «vertraging van de toename van de werkloosheid» werd tot stand gebracht. Het is een eigenaardige formulering: vertraging van de toename. Impliciet wordt hierdoor toegegeven dat er een toename is, hoewel zij misschien minder snel gaat, en wij weten waarom. Voor ons is die formulering kortweg volksverlakkerij van goedkoop allooi.

Het aantal werklozen moge dan nog volgens de statistieken stabiliseren of lichtjes teruglopen, de rijen werklozen die zich nog steeds moeten aanmelden bij de stempelcontrole hebben van statistieken weinig brood en kaas gegeten. Hun aantal neemt toe en hun vergoeding neemt af.

Als zij een of andere part-time job vinden, neemt bovendien hun koopkracht niet toe. Steeds meer werklozen vallen beneden een aanvaardbaar levensminimum. De armoede neemt angstwekkende vormen aan. De regering zoekt kennelijk de oplossing voor deze situatie in het belasten van een minister of staatssecretaris met de bestrijding van de armoede. Dit is galgenhumor van een zeer laag niveau.

De regering beweert dat de inflatie in ons land is teruggelopen. Zoals onze collega Delmotte heeft opgemerkt, is zij ook in andere Europese landen teruggelopen. Toch zitten wij nog altijd 2 pct. boven het Europese gemiddelde.

De regering maakt gewag van een relatief toenemen van de investeringen, maar dit heeft helaas, geen tewerkstellingseffect. Het aantal bedrijven dat de jongste dagen de deuren sloot of honderden werknemers aan de deur zette, is niet te tellen. Sinds begin december schrijven de kranten bijna dagelijks over massale afdankingen in alle gewesten en in de meest verscheidene bedrijfstakken, zoals textiel, petrochimie, communicatie, staal enzovoort.

Het verlies aan koopkracht ingevolge de regeringspolitiek neemt onrustwekkende verhoudingen aan. De kleine middenstanders worden dit meer gewaar dan de grote distributie-ondernemingen. Maar ook de jaarverslagen van deze ondernemingen spreken boekdelen. De koopkracht wordt niet alleen afgetakeld door de indexontkoppeling, maar ook door fiscale en parafiscale maatregelen, en via de volmachtbesluiten van sociale afbraak ten nadele van de sociaal verzekerden. Het begrip «solidariteit» heeft de plaats geruimd voor neoliberal «egoïsme».

De Rijksmiddelenbegroting voor 1985 kondigt nieuwe besparingen en inleveringen aan, ten bedrage van 171 miljard frank, waarvan bijna 80 pct. noch min, noch meer, nieuwe belastingen betekenen. Door het steeds meer in mekaar vloeien van de rijksmiddelen met deze van de sociale zekerheid, wordt deze laatste andermaal afgebroken. «Meer werklozen, minder werkloosheidsvergoeding» dat is één van de elementen van de uitvoering van het zogenaamde spaarplan.

Het aantal loonmaatregelen is niet meer te tellen. Sinds 1982 moesten de openbare diensten twintigmaal de loonfiches van hun personeel aanpassen aan de lange reeks van inleveringsmaatregelen. De kostprijs van deze administratieve manipulaties kenschetst op zichzelf al het onsamenhangende karakter van het regeerbeleid. Zelfs computers moeten immers worden gevoed door mensenwerk. Tijdens het bekrachtigingsdebat enkele dagen geleden heb ik er trouwens op gewezen dat tal van deze heffingen strijdig waren met artikel 110 van de Grondwet, en bovendien in feite jaarlijks zouden moeten worden aangenomen door Kamer en Senaat. Van sommige maatregelen werden ook door de regering de resultaten overschat. Zo zou de eenmalige indexsprong dit jaar en volgend jaar slechts 14 miljard opbrengen. Wij vinden er slechts zeven van terug in de Rijksmiddelenbegroting.

De overheidsinvesteringen, een bepalende factor in het herstelbeleid, vallen van 140 miljard frank terug op 130 miljard.

Ondergeschikte besturen worden in dit bedrag niet begrepen, maar ook aan hun mogelijkheden wordt jaar na jaar geknaagd. De nieuwbouw in de sociale huisvestingssector is nagenoeg stilgevallen. Parastatale instellingen als NMBS, RTT en andere, worden afgeremd wat hun investeringsmogelijkheden betreft.

In plaats van op selectieve en rechtvaardige wijze het begrotingstekort terug te dringen, stellen wij een voortdurende evolutie vast waarbij de rijken rijker en de armen armer worden. Voornamelijk de financiële ondernemingen vinden baat bij het regeringsbeleid, met andere woorden: degenen die geld bezitten, of zij die nog kunnen sparen, worden beloond. En ook daar heeft de regering iets op gevonden. Een groot aantal Belgen onderwerpt zich aan de formule van het verplicht sparen om een beperkt en tijdelijk fiscaal voordeel te verwerven, maar dit geschiedt andermaal ten koste van hun koopkracht. Ondertussen takelt men hun socialezekerheidsstatuut af en drijft men hen in de armen van individuele of groepsverzekeringen bij privé-maatschappijen zowel voor pensioen, als voor ziekteverzekering en zowaar reeds voor werkloosheid.

Men kan nu inderdaad bij privé-maatschappijen een verzekering sluiten tegen periodes van werkloosheid. De gemiddelde burger in ons land kent steeds minder rechtszekerheid. Dit geldt voor de sociaal verzekerden maar voornamelijk voor jongeren, vrouwen en bejaarden. Dit geldt zelfs voor de huurders, een thema dat na aan het hart ligt van de CVP. Het zwaarst wordt volgend jaar eens te meer gesnoeid in de sociale sector waar opnieuw gewag wordt gemaakt van 200 miljard besparing.

Ondertussen lezen wij dat een zeer vooraanstaand lid van de CVP-Kamerfractie, mevrouw Smet, de situatie heeft aangeklaagd dat voor 100 miljard geschenken werden uitgedeeld aan privé-maatschappijen. Dit staat vandaag geblokkeerd in bepaalde kranten; wij zouden het niet beter kunnen zeggen.

En ondanks al deze inleveringen en besparingen is de openbare schuld onder deze regering verdubbeld, en bedraagt zij nu 4 300 miljard. De regering heeft geen enkel van de fundamentele vraagstukken werkelijk kunnen oplossen, noch dit van de rentelast, noch dit van het onevenwicht op onze betalingsbalans, noch dit van de reconversie van onze industrieën, noch dit van de werkloosheid.

Het zogenaamde « wonder » van onze handelsbalans wordt door specialisten in twijfel getrokken.

Integendeel, er wordt voor 1985 een daling van de export en een toename van de import verwacht.

De schijnbaar gunstige positie is dus niet van structurele, maar van tijdelijke aard. Het herstel van de export in 1984 en in 1985 wordt vandaag overigens reeds in twijfel getrokken. De devaluaties noch de soberheidsmaatregelen hebben blijvende resultaten tot stand kunnen brengen op dit gebied.

De kwetsbaarheid wordt vooral veroorzaakt door de dominerende positie van de Verenigde Staten en van de dollar op de wereldmarkt. Zelfs in de Verenigde Staten begint men zich daarover zorgen te maken.

Ik wil daar even nader op ingaan, omdat het fundamenteel te maken heeft met de beleidskeuze van deze regering en met de maatschappijvisie die haar beleid sterk beïnvloedt. Het teruglopen van de betrekkelijke groei in de Amerikaanse economie werd reeds aangekondigd vóór de verkiezingen van november. Leonard Silk schreef op 2 november 1984 in de *New York Times* dat de angst voor recessie zowel de president, *no matter who is elected*, als het Congres zou beletten durvend op te treden op budgetair gebied in 1985.

William Trend Indicator zegde dat deze verzwakking voor het eerst sinds het laatste kwartaal van 1982 in het derde kwartaal van 1984 duidelijke proporties aannam, en dat de invloed zich in 1985 zou laten gelden inzake bestellingen, accumulatie van voorraden, daling van produktie en tewerkstelling. Dat komt niet helemaal overeen met wat de Vice-Eerste minister zoëven heeft verklaard. De statistieken bevestigen deze trend. De winsten daalden met 7,3 pct. sinds juli. De bestellingen van duurzame goederen daalden in oktober met 4,19 pct. De openbare bestellingen daalden met 11 pct., dit terwijl het juist het nieuwe investeringsklimaat was dat één der troeven leek van de Amerikaanse economie.

De groei van het bruto nationaal produkt daalde op jaarbasis naar 1,9 pct. in plaats van de voorziene 7 pct., wat te maken zou hebben met de invloed van de overschatte waarden van de dollar op de export.

De optimistische verwijzingen van sommige neoliberale economen naar het zogenaamde Amerikaanse wonder dreigen dus erg voorbarig geweest te zijn. Het nieuw sociaal model, dat ingevolge deze optimisten ook voor Europa de enig juiste maatschappijkeuze betekent, krijgt lelijke deken. Misschien had Vice-Premier Gol er beter aan gedaan aan de computers van de Chase Manhattan Bank en van de Société Générale de Belgique te vragen wat de catastrofale gevolgen zijn van drie jaar neoliberalisme bewind, of eerder nog van de Reaganomics en van het Thatcherisme voor de USA en voor Groot-Brittannië. Dat waren ook een paar interessante te ontwikkelen modellen.

Meer verarming, meer werklozen, meer miserie voor brede bevolkingslagen, meer winst en fiscale voordelen voor enkelen zouden snel de krachtlijnen blijken te zijn van dit beleid. Het is dus over deze maatschappijkeuze dat wij iets langer wensen te praten.

Het wordt al te dikwijls voorgesteld alsof het socialisme over het algemeen, en de Vlaamse en Waalse socialisten in het bijzonder, voorstander zouden zijn van absolute staatsoverheersing en bureaucratie, en dat deze versmachende structuren hun maatschappijkeuze uitmaken. Voor ons betekent nochtans de almacht van de Staat een even verwerpelijke situatie als de almacht van de vrijemarkteconomie. Beiden zijn even dogmatisch en wij verwerpen elk dogmatisme.

Een gezond beleid betekent een samenvloeien van overheidsinitiatief en privé-initiatief. Op het einde van de twintigste eeuw kunnen wij toch geen samenleving heropbouwen op basis van de liberale theorieën van het einde van de 19e eeuw? Evenmin kan dit op basis van de toenmalige denkbeelden van hen die terecht de uitwassen van dit negentiende-eeuwse liberalisme wensten uit te roeien. De Westeuropese en dus a priori de Belgische economie, zal naar nieuwe vormen van samenwerking tussen overheid en privé-initiatief moeten zoeken.

Men kan het model van Reagan en Thatcher niet overplanten naar het continent en dus ook niet naar België. Men kan overigens niet voorbijgaan aan de massale werkloosheid en de desindustrialisatie, evenmin als aan de toenemende verarming van brede bevolkingslagen in de USA en in Groot-Brittannië. Bovendien, en dit is vooral het geval voor de USA, kan er toch van liberalisme geen sprake zijn in een Staat waar het staatsinterventionisme, langs de weg van militaire bestellingen, nog nooit zo groot is geweest. Dit is om andere redenen ook waar voor het zogenaamde Japanse model, waar op industrieel en op commercieel gebied de Staat nooit zo werd betrokken bij het marktproces, langs de weg van subsidies en overheidsbestellingen.

Zo konden wij nog maar pas vernemen dat de voorsprong van Japan op de Verenigde Staten inzake de computers van de vijfde generatie uitsluitend gefinancierd werd door de overheid vooraleer de privé-industrie deze realisaties in het handelscircuit terecht liet komen. Wat betreft het wonder dat zich in Japan zou voltrekken, daar ook scheiden ons diepgaande religieuze en culturele verschillen. Het is een geheel andere bevolking. Het Japanse model zou dus zeer moeilijk naar ons land over te planten zijn, wat sommigen daarover ook mogen denken.

De heer Debussère. — Ook hun manier van werken is geheel anders!

De heer Wyninckx. — Zou het niet juist kunnen zijn dat de achterstand van de Benelux-landen en van de Bondsrepubliek Duitsland inzake elektronica en spits technologie te wijten is aan de al te overdreven hetze tegen elke vorm van staatsinterventie? Elk debat over grote legerbestellingen of over overheidsbestellingen, zoals het contract van de eeuw, wordt met evenveel overtuiging gevoerd door de voor- als door de tegenstanders van staatsinterventie. Is dat dan nog de enige rol van de Staat in deze neoliberale visie? Is dit het werkelijk karakter van het neoliberale anti-interventionisme? In de huidige industriële evolutie moeten wij denken aan morgen, en zelfs nog eerder aan overmorgen. En dan stellen wij een aantal vragen.

Kan het privé-initiatief alleen deze uitdaging aan? Kan het alleen de moeilijke keuze bepalen en de middelen mobiliseren? Europa, en dus België, verkeren niet in de bevoorrechte positie van de Verenigde Staten. Wij kunnen onze buitenlandse schuld niet betalen met het spaargeld van gans de wereld. De massale investeringen die vereist zijn om onze economie gereed te maken voor de toekomst, zullen dus meer vergen dan spaarplannen, soberheidsmaatregelen en toenemende fiscale en parafiscale druk. Het socialistisch alternatief, hoezeer onze politieke tegenstrevers het ook mogen doodverven, bezint zich over deze materie en suggereert een aantal oplossingen.

Loon- en weddetrekkenden kunnen worden betrokken bij de toekomstige inspanningen, maar dan is het billijk dat een nieuw rollenpatroon wordt voorgesteld. Het betekent een volwaardige dialoog tussen overheid, werknemers en werkgevers. Het betekent een inkomensbeleid, dat ruimte laat voor vormen van sparen, die de koopkracht herverdelen, zonder dat de voordelen van de vereiste investeringen uitsluitend werkgevers en financiële groepen ten goede komen, zoals het vandaag, onder deze regering het geval is. Dit impliceert niet volledig, of meer staatsinterventie, maar doeltreffender staatsinterventie. De nieuwe opdrachten voor de overheid dienen in deze richting omlijnd te worden, zowel naar vorm als naar inhoud. In een samenleving in volle evolutie, ik zei bijna « in revolutie », kan enkel de overheid doeltreffend de kruisneldheid regelen.

Zij kan dit echter niet alleen. Zij kan dit evenmin via louter bureaucratie en soms zelfs autoritaire interventies. De overheid heeft als voorname opdracht het evenwicht tot stand te brengen, en in stand te houden, tussen de gevraagde inspanningen vanwege de ganse samenleving, en de onzekere en zwakke inspanningen vanwege enkelingen. De overheid moet deze spelregels bepalen en doen eerbiedigen, de sociale en economische risico's spreiden, ervoor waken dat de mogelijkheden realiteiten worden. De vrije markt kan er in die voorwaarden toe leiden de concurrentie te laten spelen, ten einde de kwaliteit te verbeteren en de prijzen te drukken, de capaciteit van bedrijven en individuen optimaal aan te wenden en de vernieuwing met succes te bekronen.

Wie zou durven ontkennen dat deze nieuwe vorm van samenwerking tussen overheid en privé-initiatief niet door een andere dan de door neoliberalen gedicteerde politiek kan tot stand worden gebracht? Wie zou kunnen ontkennen dat aanpassing aan de nieuwe sociale en industriële structuren, de vereiste mobiliteit en doeltreffendheid niet zouden mogelijk zijn zonder te vervallen in een systeem dat, aan het einde van de 19e eeuw zijn machteloosheid heeft bewezen?

Er dient dringend een einde te worden gemaakt aan een aantal misverstanden. Wij, socialisten, verworpen, zoals velen, ten eerste, de Staat als waarhoofd, als alomtegenwoordig heerser. Maar in welke anarchie zouden wij terecht komen wanneer de Staat zou afsterven?

Ten tweede, is het onjuist te beweren dat de verstaatsing in dit land erger zou zijn dan bij onze buurlanden. Nog minder juist is het te beweren dat een toenemende verstaatsing alleen het resultaat zou zijn geweest van socialistische aanwezigheid in diverse regeringscoalities.

Ten derde, is het onjuist te beweren dat het de Staat, en alleen de Staat zou zijn, die het privé-initiatief zou hebben versmacht. De overheid heeft ook in ons land op vele terreinen dikwijls een positieve rol vervuld. In bepaalde economische situaties heeft de Staat zelfs misschien onvolgende zijn rol vervuld!

Ten vierde, moet men een onderscheid maken tussen de Staat aan de ene zijde, en tussen de nomenclatuur en de administratie aan de andere zijde. Allicht is het zo dat de beide laatste in de jaren zestig overdreven verhoudingen hebben aangenomen, en dat bepaalde situaties ertoe hebben geleid dat sommigen zich eerder van de Staat bedienden, dan dat zij de Staat dienden. Maar men kan ook hier bezwaarlijk beweren dat dit het resultaat zou zijn geweest enkel en alleen van een socialistische deelname aan een paar regeringen gedurende enkele jaren.

Tenslotte, en ten vijfde. Kan men de overheid, en haar alleen, de vele erfdienstbaarheden van onze industriële samenleving ten laste leggen?

Zouden wij uiteindelijk tegenstander kunnen zijn van het verwijderen van een aantal mistoestanden, gegroeid na de tweede wereldoorlog? Zouden wij deze verantwoordelijkheid hebben ontweken, toen wij in de regering zaten? Zouden wij, en wij alleen, binnen de regering de verstaatsing hebben kunnen opleggen aan onze coalitiepartners, waar zelfs liberalen in aanwezig waren?

Een minimum aan inkeer en bescheidenheid zou zeer velen vandaag sieren. Er kan over een aantal problemen derhalve geen dubbelzinnigheid in stand worden gehouden, zeker niet in hoofde van de regering en van de huidige meerderheid.

Blijven volhouden dat men straffeloos voort kan gaan met het toekennen van fiscale faciliteiten aan enkelingen, en ondertussen het verhogen aanhouden van de fiscale en parafiscale druk ten laste van brede bevolkingslagen, samen met het inkrimpen van hun sociale-zekerheidsstelsel, ziedaar de dubbelzinnigheid die wij aanklagen en die wij nooit als regeringspolitiek zullen kunnen aanvaarden. Dogmatisme is ter zake uit den boze. Onze samenleving kent vandaag een toenemend aantal risico's, groter dan die uit het verleden.

Men zal deze mutaties niet eenzijdig ten laste kunnen leggen van werknemers en sociaal verzekerden, of het nu werklozen, gepensioneerden, vervroegd gepensioneerden, zieken of andere sociaal zwakken zijn. Vandaag verkeren wij in deze situatie. De voordelen van de inspanningen komen eenzijdig terecht bij de vroegere en traditionele bezitters van het kapitaal. Dit is nog sterker het geval in de Verenigde Staten, ondanks het toegenomen staatsinterventionisme in een politico-militaire economische structuur, met al zijn riskante gevolgen voor de wereldhandel en de internationale spanning.

Het neoliberale beginsel « minder Staat » blijkt dan een holle slogan te worden, terwijl het begrip meer doeltreffendheid en minder bureaucratie absoluut niet onvernegbaar is met het socialistische alternatief. Vandaag leidt het neoliberale regeerbeleid naar de uitsluiting van brede lagen van de bevolking van de al te bescheiden resultaten van een prille en tijdelijke herneming. Bovendien gaat deze uitsluiting ook gepaard met een politiek van ontmanteling van overheidssectoren, die daardoor met privatisering worden bedreigd. Dikwijls gaat het om sectoren waar spijstechnologie vereist is, en die dus zouden kunnen bijdragen tot de technologische vernieuwing en de industriële omwenteling.

Ook hier dreigen dus toekomstige voordelen reeds bij voorbaat toegespeeld te worden aan de privé-sector, terwijl de overheid ook daar als regulator zou moeten kunnen optreden. Het privatiseren heeft trouwens

in Groot-Brittannië weinig baat gebracht, behalve voor de beurslopers naar aanleiding van de « Telecom-affaire », die op korte termijn 300 miljard frank opbracht aan de Britse Schatkist, maar die op lange termijn aan de overheid actiemogelijkheden voor de toekomst ontnemt. Dit is noch min noch meer als een plundertocht te beschouwen. Degenen die derhalve met privatiseringsprojecten rondlopen voor het openbaar vervoer, voor Sabena, voor de RTT, voor de BRT en noem maar op, zullen de socialisten op hun weg vinden.

Het is merkwaardig dat zij die op deze wijze de Staat willen uithollen, terzelfder tijd de andere verschijningsvorm van de Staat ongebreideld willen verstevigen. Men ontvet niet de Staat, maar wel de staatsburger. Tientallen miljarden meer worden immers voorgeschoteld aan de Staat als repressie-apparaat en aan Landsverdediging en honderden miljoenen aan een rijksvoorlichtingsdienst. Wij zouden de voorbeelden kunnen vermenigvuldigen. Het debat gaat dus steeds meer over welke Staat wij willen en niet over de afbraak van de Staat.

Een debat over de Rijksmiddelenbegroting geeft ons een enige kans om dit aspect van het regeringsbeleid in de verf te zetten. Wij verworpen als socialisten deze maatschappijkeuze die ook de inzet zal worden van de verkiezingsstrijd rondom het stembusakkoord, dat deze maatschappijkeuze ook voor de tweede helft van de jaren tachtig wil opleggen aan de bevolking.

De dubbelzinnigheid rondom het nakende rakettenbesluit is er slechts een onderdeel, maar allicht het belangrijkste onderdeel van. Wij weten dus nu dat de regering eind januari zal beslissen. Dat had minister Tindemans tenminste aangekondigd, maar Eerste minister Martens heeft weer iets anders gezegd. Ter gelegenheid van het feuilleton van de begroting van Buitenlandse Zaken zullen wij evenwel in de Senaat de gelegenheid krijgen over de raketten te discussiëren en te vragen waarover het in feite nu allemaal gaat. Sommige regeringspartijen durven openhartig hun standpunt naar voren brengen. Daar hebben wij respect voor, want dat is democratie. Wij hebben echter geen respect voor partijen die beurtelings warm en koud blazen, zichzelf en hun ministers tegenspreken, of voor ministers die elkaar onderling tegenspreken. Deze situatie is niet alleen voor ons, maar voor de hele openbare opinie onbegrijpelijk en onduidelijk.

Wij weten bovendien dat wij de last zullen opgelegd krijgen van een versnelde conventionele bewapeningswedloop. Wij weten ook dat wij de voorbereiding van de ruimteoorlog niet zullen kunnen beletten. Deze ruimteoorlog zal immers tijdens de komende Geneefse gesprekken van veel groter belang blijken te zijn dan het debat over de plaatsing van de euroraketten. De *star wars* zal het belangrijkste onderwerp van het gesprek zijn dat zal worden aangevat in het USSR-USA-ontwapeningscenaal in Genève. Europa zal hierbij helemaal niet aan bod komen. De twee grote mogendheden zullen enkel discussiëren over zaken die hen bezighouden: wat kan hun Europa immers maken?

Gedurende de zomer en de nazomer hebben wij ook ondervonden dat wij slechts een pion zijn in de economische oorlog tegen de Oostbloklanden en tegen de meeste derde-wereldlanden. De Pégard-klucht was slechts de top van de ijsberg. Het Witte Huis en het Pentagon dicteren nu ook onze buitenlandse handel, en niet uit onbaatzuchtig idealisme, maar in het kader van een protectionistische politiek, die ons industrieel en technologisch potentieel voor de toekomst verarmd. En ook hier roepen wij als socialisten krachtadig halt aan het regeerbeleid, dat zich al te gemakkelijk onderwerpt aan het dictaat van de politico-militaire machtsstructuur van Washington en van het USA-protectionisme! Niemand trekt de rol van de overheid in twijfel als het erop aankomt het leefmilieu te beveiligen, verkeersongevallen te voorkomen, de veiligheid van het land en van zijn burgers te verzekeren. Maar hoe kan men dan de sociale zekerheid destabiliseren, die het evenwicht waarborgt van de levensstandaard van onze bevolking; in goede, maar vooral in slechte tijden?

Wie kan zich vandaag voorstellen dat wij de verbruikers steeds maar onbeschermd zouden laten, ten voordele van commerciële en industriële belangengroepen? Wie zou vandaag nog durven beweren dat liefdadigheid de enige oplossing is voor de toenemende verarming?

Collectieve solidariteit sluit in dit verband geen selectieve maatregelen uit, maar dit beleid kan toch geen alternatief zijn voor de na jaren van strijd veroverde sociale zekerheid?

Wij willen een Staat en een regering die fiscale rechtvaardigheid doen heersen, omdat deze één van de elementen is van sociale en economische

rechtvaardigheid. Wij willen de belasting op de grote winsten herstellen, wij willen de roerende inkomsten opnieuw globaliseren. Wij verwerpen elke vorm van fiscale amnestie. Wij willen fiscale stimuli, die de tewerkstelling bevorderen. Wij willen fiscale privileges en fiscale fraude bestrijden. Dat is het fundamenteel debat dat wij in het kader van de herstelwet gaan voeren, allicht na verloren maandag.

Wij willen een Staat en een regering die de belangen van de huurders verdedigt tegen de eigenaars, die van de zieken tegen de artsen, die van gepensioneerden, weduwen, wezen en gehandicapten tegen de uitholling van de sociale zekerheid door privatisering, die van de vreemdelingen en gastarbeiders tegen xenofobie en racisme.

Wij willen een Staat en een regering die de veiligheid van de burgers en de bescherming van de democratische rechten en vrijheden met andere methodes waarborgt dan door het eenzijdige verstevigen van het repressieapparaat.

Wij willen een Staat en een regering die milieubeleid en industriële expansie en renovatie weet te verwezenlijken in het algemeen belang, en niet in het belang van enkelingen of duistere belangengroepen.

Wij willen een Staat en een regering die een effectieve politiek voeren van ontwapening en ontspanning, waar van een zich meer en meer militariserende politieke en economische machtsstructuur. Om dit te realiseren moet in de plaats van het huidige regeerbeleid een vooruitstrevend regeerbeleid tot stand komen, waarvan de krachtlijnen vastliggen in het socialistisch alternatief. Dit doel bereiken is de opdracht die wij ons geven. Vandaar dat wij ter gelegenheid van dit debat krachtadiger dan ooit het regeerbeleid zullen bekampen, niet omwille van deelaspecten, die elk op zich even noodlottig en gevaarlijk zijn, maar inderdaad omwille van de maatschappijkeuze, die dit alles inhoudt.

Het algemeen kader van het debat is hiermede geschetst. De regering wenst deze Rijksmiddelenbegroting, samen met de zogenaamde sociale en fiscale herstelwetten gestemd te zien. Zij hoedt zich voor de zich opstapelende conflicten binnen de meerderheid. Het geredetwist neemt voortdurend toe: over de raketten, over het contract van de eeuw, over de belastingdruk en over vele andere «happarte» gevallen.

De regering gaat op 27 en 28 december pogen de stukken te lijmen. Zij heeft daartoe een prioriteitennota laten circuleren en stelt een nieuwe regeringsverklaring in het vooruitzicht. Zij wil dit alles afhaspelen op 28 december, dat is de dag van onnozele kinderen. Maar op 27 december begint zij eraan, en dan is het de dag van de heilige Johannes. In zijn getuigenis zegt deze dat Christus sprak: «Ik ben de stem van een roepende in de woestijn». Het valt te vrezen dat de Eerste minister tussen Kerstmis en nieuwjaar ook in de woestijn zal staan roepen. Maar het laatste avondmaal zal hij met zijn regeringsapostelen klaarblijkelijk eerder nuttigen dan de dag voor Pasen. Dan zal het volk reeds de gelegenheid gekregen hebben om een zweep van koorden te maken ten einde de kooplieden uit de tempel van de Wetstraat 16 te verdrijven. Het zal niets te laat zijn.

Het zal niet te laat zijn, want zondag 24 maart, onthoud die datum, is de dag van aartsengel Gabriël. Sommigen voorspellen dat die dag de datum zal zijn van de verkiezingen. U kent aartsengel Gabriël, hij bracht de boodschap aan Maria. Deze keer zal hij ze brengen aan het Belgische volk, en melden dat het met deze regering en met haar meerderheid gedaan is.

Ik ben niet bijgelovig, maar ik heb ook de astrologen geraadpleegd. Wij hebben dat allemaal kunnen lezen in *Knack Magazine*. Als wij de astrologen mogen geloven, dan wordt het volgend jaar een goed jaar voor de socialist. Deze zien in de horoscoop twee afflicties. Een tussen Mars en Pluto, en een tussen de maan, Mercurius en Uranus? Volgens de astrologen wijst de eerste op een foute exploitatie of misberekende marktpolitiek in de industrieën die met ijzer en vuur te maken hebben, en inzake massaproductie van zaken die bedoeld zijn om te doden en te vernietigen, wapens, gif. Nu wordt deze afflictie, dat zal waarschijnlijk het gesprek zijn tussen Gromyko en Shultz dat in Genève zal plaatshebben, wel overbrugd door twee verzachtende aspecten zodat genoemde ontwikkelingen geen dramatische wending kunnen nemen ook al zijn de tendensen aanwezig.

De tweede afflictie met maan, Mercurius en Uranus, voorspelt een heftige socialistische oppositie, arbeidsconflicten en vakbondsacties. Grote lagen van de bevolking zijn hierbij betrokken en er zullen voor de regeringspartijen zeer moeilijke dagen aanbreken. De maan in het eerste huis betekent dat er verandering in de lucht hangt en dat de openbare opinie daarbij een belangrijke rol speelt.

Wij zien een aantal andere afflicties, met name deze tussen Swaelen, Verhofstadt, Deprez en Michel. En ook vanuit deze gezichtshoek is het

duidelijk dat er verandering in de lucht hangt, en dat de openbare opinie daarbij een belangrijke rol zal spelen.

Daarvan zijn wij overtuigd. Zoals bij de gemeenteraadsverkiezingen en bij de Europese verkiezingen, zien wij zegezeker uit naar de dag van aartsengel Gabriël. De publieke opinie is de dubbelzinnigheid, het ter plaatse trappen, de volksverlakkerij beu. Wij zijn ervan overtuigd dat de astrologen gelijk zullen halen en dat 1985 voor de socialisten een goed jaar wordt.

De heer Basecq, ondervoorzitter, treedt als voorzitter op

Uw optimistische voorspellingen inzake de gevolgen van het regeringsbeleid zullen vervagen na de conflicten die de komende dagen meer nog dan gisteren binnen de meerderheid zullen losbarsten.

Dat is de reden waarom wij met nog meer overtuiging dan ooit tevoren deze regering bekampen en deze Rijksmiddelenbegroting verwerpen. *(Applaus op de socialistische banken.)*

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Lahaye.

De heer Lahaye. — Mijnheer de Voorzitter, de bespreking van de Rijksmiddelenbegroting voor het begrotingsjaar 1985 zou aanleiding kunnen geven tot lange uiteenzettingen over de middelen waarover het Rijk zou moeten beschikken in 1985 en zelfs in de volgende jaren. Een dergelijke uiteenzetting zal ik vandaag niet houden en ik zal slechts uw aandacht vestigen op een drietal punten: de bestrijding van de crisis in de bouwsector, de algemene aannemingsvoorwaarden bij aanbestedingen en de zendingen in het kader van de Belgische Dienst voor de Buitenlandse Handel.

Men mag niet vergeten dat de bespreking van de Rijksmiddelenbegroting een gelegenheid is om het regeringsbeleid te beoordelen en de aandacht te vestigen op bepaalde aspecten van het beleid die zouden kunnen worden aangepast of verbeterd.

Ik hoop dat de overwegingen die ik hier zal naar voren brengen uw eenparige instemming zullen genieten daar ze niet ingegeven zijn door partijpolitieke overwegingen en kunnen worden onderschreven door allen die denken aan de welvaart van ons land.

Een eerste punt betreft de bouwsector. De bestrijding van de crisis in de bouwsector zou een grotere prioriteit dienen te krijgen, maar spijtig genoeg is het probleem van de huisvesting gedeeltelijk een gemeenschapsprobleem geworden. Er zijn nochtans enkele maatregelen die nog op nationaal plan kunnen worden genomen voor het bouwbedrijf en ik zal dan ook over sommige van die maatregelen spreken.

In eerste instantie, moet men betreuren dat er een aanzienlijke vertraging in de kredietvastlegging is tot uitvoering van overheidsinvesteringen 1984. Per 30 september bedroegen de vastleggingen «openbare werken» slechts 35 649 miljoen van een programma op jaarbasis van 58 005 miljoen, dit wil zeggen dat slechts 61 pct. vastgelegd was op het einde van het derde trimester 1984. Een gelijkmatige spreiding van de aanbestedingen van openbare werken over het gehele jaar zou een bereikbaar ideaal moeten zijn, niet alleen voor het departement van Openbare Werken dat ter zake relatief goed werkt, maar ook voor alle andere departementen.

In tweede instantie, zouden de investeringskredieten voor de wegenbouw en voor het onderhoud der wegen opnieuw moeten worden verhoogd. Indien men het jaarverslag 1983 van het bestuur der wegen en van het Wegenfonds consulteert, dan constateert men onder andere dat dit jaarverslag uitgaat van de gezonde constatacie dat het vervoer langs de weg in de meeste landen de voornaamste wijze van vervoer blijft, zowel wat het personen- als wat het goederenvervoer aangaat.

Uit een opiniepeiling, verwezenlijkt eind 1983 op initiatief van het bestuur der wegen en van de rechtstreeks betrokken beroepsmilieus, blijkt volgende stelling duidelijk naar voren te komen, een stelling die wordt gedeeld door nagenoeg 80 pct. van de Belgische bevolking: een goed wegennet draagt in ruime mate bij tot de economische bloei; het Belgisch wegen- en autosnelwegennet schenkt momenteel voldoening; de kwaliteit van dit net moet op lange termijn in stand worden gehouden via een beleid van modernisering en adequaat onderhoud, omwille van een aantal redenen die betrekking hebben op de veiligheid, de gebruikskosten van de voertuigen en het algemeen economisch belang. Een dergelijke consensus betekent voor het bestuur der wegen een steun en een duidelijke motivering bij het voortzetten van zijn opdracht en geeft

recht op een ruimere toedeling van middelen om deze opdracht beter te verwezenlijken.

In derde instantie, dienen ook de kredieten voor de havens en de waterwegen te worden verhoogd. De functionele verdeling van het openbaar investeringsprogramma bij constante prijzen, in miljoenen frank, voorziet voor de begrotingssector der havens in 14 654 miljoen voor 1984, 13 502 miljoen voor 1985, 13 700 miljoen voor 1986 en 12 250 miljoen voor 1987.

Denkt de regering werkelijk dat een dergelijke vermindering van het programma van de havens kan bijdragen tot de nationale welvaart? Vergeet de regering niet dat op het einde der twintigste eeuw de havens de grootste welvaartcentra zijn en dat het land slechts welvarend kan zijn indien de havens welvarend zijn? Wat de waterwegen betreft, stijgt het investeringsprogramma van de begrotingssector van 8 000 miljoen in 1984 naar 8 499 miljoen in 1985, 9 110 miljoen in 1986 en 10 530 miljoen in 1987.

Anderzijds stijgt de gedebudgetteerde sector van de waterwegen van 2 878 miljoen in 1984, naar 2 954 miljoen in 1985, 3 000 miljoen in 1986 en 3 000 miljoen in 1987. Ook dit programma voor de waterwegen is onvoldoende. Ik vraag niet dat men zo ver zou gaan als in Frankrijk, waar niet de binnenscheepvaartwegen maar andere sectoren van het bouwbedrijf wellicht op een te kunstmatige manier geholpen worden door het *Fonds spécial de grands travaux*; maar ik vraag wel dat men de kredieten voor de havens en de waterwegen zou verhogen.

En om die verhogingen te compenseren zou men kunnen besparen op de uitgaven voor de zogenaamde buitenlandse activiteiten die stijgen van 85 819 miljoen in 1984 naar 92 855 miljoen in 1985 en, in een antwoord op een parlementaire vraag, schreef de minister van Begroting dat het hem in september 1984 voorbarig leek, dan reeds een becijferende raming voor de jaren na 1985 op te geven. Daar de Bondsrepubliek reeds op 6 juli 1984 de cijfers publiceerde voor de jaren 1986, 1987 en 1988, en de Belgische minister van Begroting niet in staat schijnt te zijn, dergelijke cijfers te publiceren, vraag ik dan ook onder andere daarom dat de uitgaven voor zogenaamde buitenlandse activiteiten, waarvan het nut hoegenaamd niet voor alle kredieten bewezen is, zouden worden vermindert ten voordele van onze havens en van onze waterwegen.

Ziedaar, mijnheer de Voorzitter, enkele opmerkingen in verband met het bouwbedrijf.

Mijn tweede beschouwing betreft de aanbestedingen.

Er wordt teveel afgeweken van de algemene aannemingsvoorwaarden. Een voorbeeld zal dat toelichten. Een tijdje geleden werd de aandacht gevestigd op het probleem dat een lokale huisvestingsmaatschappij een clause in haar bestek had ingelast, die afweek van de algemene aannemingsvoorwaarden. Het betrof de aanleg van een centrale verwarmingsinstallatie en het bijzonder bestek bepaalde dat de waarborg van de volledige installatie liep over vijf jaar en dat tijdens die periode de aannemer de installatie moest onderhouden door een viermaandelijks controle. Dit is in tegenstrijd met artikel 43, paragraaf 3, van de algemene aannemingsvoorwaarden, dat de waarborgtermijn in principe op één jaar bepaalt.

Een dergelijke afwijking van de algemene aannemingsvoorwaarden is verboden door artikel 3 van het koninklijk besluit van 22 april 1977 dat bepaalt dat er niet van mag worden afgeweken dan voor zover de bijzondere eisen van de opdracht dit noodzakelijk maken. Het lijkt moeilijk te verdedigen dat de aanleg van een centrale verwarmingsinstallatie noodzakelijkerwijze een onderhouds- en waarborgperiode van vijf jaar zou vereisen.

Om deze reden verzocht de Nationale Confederatie van het bouwbedrijf de Nationale Landmaatschappij er in de toekomst op toe te kijken dat de lokale maatschappijen geen dergelijke bepalingen meer in hun bestekken zouden inlassen en dit in overeenstemming met de omzendbrief van de Eerste minister van 21 juli 1982, die de aandacht vestigde op het ongeoorloofd karakter van vele afwijkingen van de algemene aannemingsvoorwaarden. De Nationale Maatschappij antwoordde dat zij de erkende maatschappijen heeft gewezen op de afwijking van de algemene aannemingsvoorwaarden, te meer daar deze ook strenger waren dan die van het typebestek van de Nationale Landmaatschappij zelf.

Ik vestig uw aandacht op dit recent geval dat, hoewel het gedeeltelijk tot de bevoegdheid van de gemeenschap behoort, toch ook voor de nationale wetgever belangrijk is, daar afwijkingen op aannemingsvoorwaarden ook op nationaal vlak voorkomen en moeten worden bestreden.

Niet alleen afwijkingen op aannemingsvoorwaarden moeten worden bestreden, maar men moet ook hopen dat de vernieuwde erkenningscom-

missie aannemers, waarvan het benoemingsbesluit in het *Staatsblad* van 21 november verschenen is, degelijk werk zal leveren. Om scheve concurrentieverhoudingen recht te trekken, werden er onlangs behaarswaardige voorstellen geformuleerd door de heer Jean-Louis Duplat die, steunend op zijn ervaring als magistraat en sprekend onder andere met het gezag van het voorzitterschap van de Erkenningscommissie der aannemers, op de feesttribune van de Federatie van aannemers-schilders het woord nam. De voorzitter van de Erkenningscommissie is een versmelting van erkennings- en registratieregeling genegen, niet voor het plezier van een zoveelste hervorming, maar om de reglementering tegelijk efficiënter en doorzichtiger te maken.

Met provinciale registratiecommissies, die hun taak ieder op hun manier opvatten, is de toestand niet alleen onoverzichtelijk, maar ook discriminatoir geworden. Een hervorming in de aard van een versmelting van de twee stelsels moet vanzelfsprekend ernstig worden voorbereid en volgens de voorzitter van de Erkenningscommissie wordt er beter voor geijverd binnen de commissie dan erbuiten, wat niet belet dat het wellicht nuttig is hier ook de aandacht van deze vergadering en van de regering op het probleem te vestigen. Verder staat de commissievoorzitter erop dat in de verhouding tussen hoofd- en onderaannemers zuivere toestanden worden geschapen. Een eerste vereiste hiertoe is dat alle opgelegde verplichtingen worden nagekomen en dat de hoofdaannemer toezicht houdt op zijn onderaannemers.

Een ander hulpmiddel in de sanering van de concurrentieverhoudingen ziet de heer Jean-Louis Duplat in een compensatie tussen schuldverdring en schuld. Om aan een compensatieregeling te kunnen denken voor aannemers, die enerzijds, schuldverdringen hebben lopen op de overheid en anderzijds, met hun fiscale bijdragen en/of sociale verplichtingen achterop zijn, zou de bestaande wetgeving kunnen worden herzien.

Ik hoop dat de regering spoedig maatregelen zal nemen opdat onder andere de hierboven genoemde verbeteringen zouden worden verwezenlijkt.

Ik meen dat alle leden van de Senaat, tot welke partij zij ook mogen behoren, hiermede kunnen akkoord gaan.

Een laatste beschouwing wil ik wijden aan de zendingen, de handelsmissies.

Wanneer men het werkingsverslag van de Belgische Dienst voor Buitenlandse Handel 1983 leest, dan constateert men dat er in 1983 een massa zendingen geweest zijn.

Er waren officiële zendingen voorgezeten door Zijne Koninklijke Hoogheid Prins Albert naar Colombia, Spanje, de Verenigde Staten, Gabon, India, Italië, Jordanië en Nepal.

Er waren officiële zendingen geleid door de staatssecretaris voor Buitenlandse Handel naar Algerije, de volksrepubliek China, Iran, Maleisië, Portugal, de Duitse Democratische Republiek en Singapore.

Er waren andere zendingen met officieel karakter, georganiseerd door de Belgische Dienst voor Buitenlandse Handel, naar Algerije, Australië, Bulgarije, Kameroen, Frankrijk, India, Iran, Italië, Jordanië, Maleisië, Thailand, Tunesië en de Unie der socialistische sovjet-republieken.

Er waren voorlichtingszendingen naar Botswana, Egypte en Zimbabwe. Er waren zendingen van beroepsverenigingen, bankinstellingen of andere op nationaal vlak werkende verenigingen, in nauwe samenwerking met de Belgische Dienst voor Buitenlandse Handel en met de deelneming van een afgevaardigde van de Belgische Dienst voor Buitenlandse Handel, naar de volksrepubliek China, de Verenigde Staten, Frankrijk, Maleisië, Indonesië, Singapore, het Verenigd Koninkrijk en Turkije.

Er waren zendingen van gewestelijke organen, in nauwe samenwerking met de Belgische Dienst voor Buitenlandse Handel en met de deelneming van een afgevaardigde van de Belgische Dienst voor Buitenlandse Handel naar Centraal-Afrika, de Bondsrepubliek, Zuid-Korea, Japan, Ivoorkust, Zaire, Schotland, Frankrijk, Italië, Singapore, Marokko en het Verenigd Koninkrijk.

Er werden ook trefdagen, dagen voor exportbevordering, werk- en themavergaderingen ingericht in Canada, de Verenigde Staten, Griekenland, het groothertogdom Luxemburg, het Verenigd Koninkrijk, de Unie der socialistische sovjet-republieken, Nederland, de Bondsrepubliek, Frankrijk en Italië. Niettegenstaande de inrichting van deze massa zendingen, zijn er nog industriële en handelaars die klagen over de samenstelling en de werkwijze van die zendingen.

Ik zou dan ook gaarne vernemen of er criteria bestaan voor de samenstelling van die zendingen. Worden alle beroepsverenigingen

geconsulteerd? Wordt alles geregeld door de Belgische Dienst voor Buitenlandse Handel of door het Verbond der Belgische ondernemingen? Er worden ter zake vergaderingen belegd, maar zijn de besluiten gerechtvaardigd?

Wat zijn de gronden om de algemene deelname te regelen? Er zouden een viertal punten zijn: *follow-up*, acties aanbevolen onder andere door handelsprospectoren, vragen van industrie en opportuniteiten. Op zichzelf is dat vatbaar voor kritiek. Kan men niet gaan naar een soort van eerste en tweede lezing van de samenstelling der programma's? Men moet komen tot een doorstroming en men moet zo komen tot een coherente werking.

Wie beslist? Het historisch gegroeid zijn van de uitvoer is belangrijk, maar inspireert men zich dan niet te veel op het verleden. Een betere verdeling van de mandaten zou wenselijk zijn. Hoe kan men de uitvoer bevorderen? Er is geen goede nationale benadering van het probleem en de sectoren die zich daarvan bewust zijn, moeten zelf organen oprichten. De beurzen zijn een industriële aanwezigheid, terwijl zendingen selectiever zijn. Hoe gebeurt de selectie? Het gebeurt zelden in sommige sectoren dat er meer kandidaten zijn dan mandaten, maar dat is niet zo in andere sectoren. Grote bedrijven zijn wellicht bevoorrecht door het maken van het zog, maar dat stelt natuurlijk problemen die in sommige sectoren voor sommige bedrijven ernstige gevolgen kunnen hebben.

Zou de regering er niet kunnen voor zorgen, dat alle beroepsverenigingen op gelijkaardige manier behandeld worden? In sommige sectoren wordt de klemtoon gelegd op de toelevering op wereldniveau. Wordt dat voldoende gesteund? De harde kern kijkt natuurlijk naar die zaken op een andere manier. Ze hebben niet dezelfde problemen. De Belgische Dienst voor Buitenlandse Handel treedt op voor handelsbeurzen, maar er zijn sectoren waar er discriminatie bestaat. Onze autocarconstructeurs bijvoorbeeld, worden slecht behandeld in Frankrijk, onder andere omdat men in sommige gevallen gelede bussen verbiedt. Er is wellicht een betere verdediging nodig, verdediging die dan vooral ten goede moet komen aan bedrijven die niet belangrijk en machtig genoeg zijn om zichzelf te verdedigen.

Mijnheer de Voorzitter, ik heb deze beschouwingen, overwegingen en suggesties niet met een politieke bedoeling geformuleerd. Ik ben mij, zoals iedereen hier trouwens, bewust dat wij een bijdrage moeten leveren tot het vergroten van de welvaart in ons land. De problemen mogen niet altijd louter door een politieke bril worden bekeken. Wij moeten er veeler naar streven onze suggesties in realiteit om te zetten. (*Applaus op de banken van de meerderheid.*)

M. le Président. — La parole est à M. Decléty.

M. Decléty. — Monsieur le Président, à M. Willy De Clercq, Vice-Premier ministre et ministre des Finances qui nous quittera bientôt pour une destinée européenne, ira en premier lieu l'hommage qu'au nom du groupe PRL je tiens à lui rendre pour sa connaissance des dossiers, sa volonté politique et son extrême amabilité coutumière. Nous lui souhaitons d'accomplir un mandat fructueux au sein de la CEE.

Je l'ai entendu, tout récemment, traiter de l'Europe et je n'ai pu m'empêcher de penser qu'en définitive, il rencontrerait en ses nouvelles fonctions — mais sur une bien plus vaste échelle — des problèmes très comparables à ceux qu'il aura rencontrés dans son propre pays.

L'un d'entre eux est celui de tout le déclin de notre vieux continent auquel notre pays n'échappe pas. Et ce n'est pas tant un problème de moyens ni de croissance qu'un problème de tendance: depuis 1970, la croissance de la production industrielle est aux USA la double de celle de l'Europe; celle du Japon est triple.

Nous n'échappons pas à ce phénomène global. Notre industrie, par son retard technologique, ne s'intègre que peu aux marchés de produits nouveaux et notre part dans le marché des produits traditionnels se rétrécit par la concurrence des nouveaux pays industriels.

Nous ne créons plus suffisamment, nous entreprenons moins qu'avant: ainsi s'expriment le vieillissement de nos structures et de notre population, l'aversion pour le risque, la volonté excessive de sécurisation sociale allant jusqu'à devenir carcan économique.

Ainsi les dépenses de l'Etat se sont-elles gonflées au détriment du secteur privé. Le *Bulletin de la Société Générale* relevait tout récemment, par exemple, que le nombre de bénéficiaires d'un revenu d'origine collective était passé en Belgique de 28,3 p.c. de la population en 1971 à 45,5 p.c. en 1981.

Tout se passe comme si, crise aidant, plus on se sent menacé dans son niveau de vie, plus on s'accroche à ce qui est considéré comme des acquis définitifs, plus on est hostile aux changements institutionnels, structurels et de pensée nécessaires... Le tout sans se poser le problème du financement de ce conservatisme stérilisant. Et ceci est vrai, je m'empresse de le dire, toutes classes sociales confondues, toutes missions socio-économiques confondues.

Telle est la réflexion globale que je me suis faite quant au passé, à la lecture de l'exposé général du budget des Voies et Moyens et de celui de la Dette publique qui nous occupent aujourd'hui. L'excellent rapport de M. Vermeiren relate parfaitement les travaux de la commission, et je profite de l'occasion qui m'est donnée pour remercier tous les membres, tant de l'opposition que de la majorité, de la qualité et de la courtoisie de leur participation.

Au nom du groupe PRL que je représente ici, j'éviterai au maximum, dans ce qui fera mon propos, les chiffres dont nous ne serons que trop abreuvés ces jours-ci, et toute polémique facile ou simpliste.

Jusqu'en 1981, les effets de la crise ont été reportés essentiellement sur les entreprises et sur l'Etat.

Depuis 1982, des efforts sérieux ont été faits pour redresser la barre. Mais préalablement, toutes les politiques successives étaient guidées par un souci exagéré de redistribution, par le maintien à tout prix du pouvoir d'achat — si ce n'est son augmentation —, par un interventionnisme croissant, sans tenir compte du prix à payer.

Le revenu disponible des ménages augmentait, celui des entreprises diminuait en termes réels, les plaçant en position de faiblesse sur les marchés. Les conséquences n'ont pas tardé: chute des investissements, balance des paiements détériorée, comme ensuite détérioration de notre tissu productif.

L'Etat lui-même en a été, après les entreprises, le deuxième préjudicié tant il a été amené à céder aux pressions de groupes multiples sans avoir le courage de limiter les dépenses publiques. Il a préféré accroître la fiscalité, même par des moyens détournés comme la non-indexation des barèmes fiscaux. Et il a eu de plus en plus recours à l'emprunt pour financer, contre toute orthodoxie, des dépenses de consommation, des transferts, des subsides à des secteurs chroniquement déficitaires.

Je le crois sincèrement, l'aveuglement de tous est à la base de la dégradation de nos finances publiques; notre train de vie ne se payait plus qu'à crédit. Politique apaisante, mais coûteuse, cédant aux revendications des multiples composantes de notre société!

Premier effet donc de la crise sur les entreprises et, en conséquence, sur les finances de l'Etat. Il fallait bien s'attaquer, en un premier temps, au mal profond, celui des entreprises et c'est à juste titre que le gouvernement actuel s'est attaché avec volonté à leur restructuration financière, à leur compétitivité, à leurs exportations tout en s'efforçant de limiter les méfaits du chômage, ceux du gouffre du déficit budgétaire, ceux enfin de l'inflation.

Les premiers résultats se sont fait sentir; je crois sincèrement que ce n'est pas douteux, même si, nous en sommes tous d'accord, ce n'est guère suffisant. Diverses études récentes, de l'Ires, de la *Chase Econometrics*, confortent ce point de vue, mais je veux éviter toute polémique.

Car c'est vrai qu'il n'est pas facile d'empêcher la crise financière qui nous menace sans pour autant perdre de vue le dramatique problème du chômage et de devoir s'occuper simultanément du sous-emploi et de la dette publique! Et c'est vrai que la marge de manœuvre est extrêmement étroite pour éviter, ce qui serait plus grave encore, cette tragédie financière qui serait peut-être, comme l'a exprimé un grand patron belge, le moyen de rassembler les Belges et de les faire penser ensemble, mais qui serait aussi et surtout la fuite définitive des capitaux, l'inflation galopante, les dévaluations en chaîne et le marasme le plus complet comme le passé et le présent de l'histoire nous les décrivent.

Nous supportons maintenant le cercle vicieux de l'endettement. Plus l'Etat tardera à réagir, plus amers seront les remèdes à appliquer. On oublie trop facilement que les sacrifices exigés aujourd'hui sont la suite normale de ceux moins lourds qu'on n'a pas osé demander plus tôt.

La seule charge des intérêts représente maintenant environ 20 p.c. des dépenses courantes de l'Etat, 30 p.c. de ses recettes, la totalité des rentrées de la TVA!

C'est l'effet «boule de neige» bien connu. La dette n'est plus la conséquence des déficits budgétaires antérieurs; elle est en train de devenir la cause de ceux de demain.

L'Etat voit sa mission d'investisseur public remplacée par celle d'officier payeur de la charge de la dette. Aucune doctrine politique qu'elle soit de gauche ou de droite, ne peut se satisfaire d'une telle situation.

Le dernier congrès des économistes belges de langue française estimait comme relativement acceptable un déficit se situant à quelque 280 milliards, le taux de croissance de la dette étant ramené au taux de croissance nominal du PNB supposé à 7 p.c.

On en est loin encore et, si tous s'accordent, je crois, sur la nécessité de limiter les dépenses dès lors que les pressions fiscale et parafiscale ont atteint des sommets difficiles à franchir, il ne fait pas de doute que l'effort sera de longue haleine, tant il est vrai qu'on ne peut corriger en deux ou trois ans les conséquences d'un laxisme budgétaire qui s'est étendu sur plusieurs décennies.

M. Van Ooteghem. — Par la faute de qui ?

M. Decléty. — De tous les partis confondus.

Il n'en reste pas moins que l'effort actuel n'est pas à sous-estimer : lorsqu'on exclut l'accroissement des charges de la dette, les dépenses courantes ont connu une croissance négative en termes réels au cours des deux dernières années et il devrait en être de même en 1985.

M. Maystadt signalait en commission les «vagues successives de dépenses» : pour l'enseignement, au cours de la première partie des années soixante; les communications, durant la deuxième partie des années soixante; les dépenses sociales, dans les années septante, et enfin, aujourd'hui, les charges de la dette publique. J'ai la conviction que, même si nous maîtrisons celles-ci, il y aura d'autres encore, et je pense en particulier, même si ce n'est pas notre sujet de ce jour, à celle qui se produira un jour avec notre système actuel des pensions.

Car en fait, c'est une remise en cause de toute une série de mécanismes de croissance automatique des dépenses qui s'impose et pour lequel le gouvernement actuel a tenté une première approche.

Je cite le *Pourquoi Pas?* d'il y a quelques jours : « On ne peut en même temps tout attendre de l'Etat et lui tourner le dos lorsqu'il tend l'addition ! » Or, les dépenses de l'Etat représentent 63 p.c. du produit national et ses recettes pas loin de 48 p.c.

Encore faut-il savoir si ces dépenses de l'Etat sont utilisées à bon escient et valorisées au mieux. Et pour répondre à cette question je citerai l'Association belge des banques dans son récent et tout dernier rapport : « Il n'existe aucune corrélation entre la grandeur de la part que prélève l'Etat sur la richesse nationale et le niveau de vie ou le bien-être de la population. Pour citer un exemple d'un pays comparable à bien des égards à la Belgique, le revenu par habitant des Suisses dépasse de 75 p.c. le nôtre, alors que les dépenses de l'Etat n'y représentent que 28 p.c. du produit intérieur, moins de la moitié de la proportion que nous connaissons ».

En réalité, mes chers collègues, le vrai débat n'est sans doute pas tellement de savoir si c'est plus d'Etat ou moins d'Etat qu'il faut, mais de lui donner les instruments de gestion suffisants pour obtenir un meilleur Etat.

Ainsi donc, je le crois, toute politique quelle que soit son inspiration idéologique sera obligée longtemps encore de pratiquer la rigueur, de s'inspirer du *zero base budgeting*, du rapport coût-bénéfice ou, plus exactement, du rapport coût-utilité sociale.

C'est sur ce dernier point évidemment, sur cette analyse rationnelle que les avis divergeront sans doute et en particulier quant à la politique fiscale qui en sera la conséquence mais qui n'est pas l'objet du débat de ce jour.

Il n'en reste pas moins que, pour longtemps encore, les pouvoirs publics resteront confrontés au poids de la dette publique et de la gestion de la charge de celle-ci.

Le gouvernement a décidé de confier à une cellule spéciale l'étude des moyens d'améliorer cette gestion. Nous nous en réjouissons et pensons que l'étude doit être aussi large, aussi exhaustive que possible.

Je ne suis pas convaincu, par exemple, que l'appareil de l'Etat soit suffisamment équipé en cerveaux — quelle que soit la valeur indiscutable du peu d'hommes en place —, en moyens et en infrastructures pour finalement gérer un budget de la charge de la dette publique qui dépasse, à l'heure actuelle, les deux budgets de l'Education nationale.

Je ne suis pas sûr non plus de ce que le montant de la dette globale de la « société Belgique » soit même parfaitement connu si, à celle de l'Etat, on ajoute la totalité de celle des parastataux, des pouvoirs parallè-

les et subsidiés, des domaines débudgétisés, des dettes garanties par l'Etat et que sais-je encore ? C'est tout le problème du compte patrimonial consolidé qui est posé et, d'une manière générale, celui des comptes de l'Etat si tardifs généralement qu'ils en deviennent sans intérêt. N'importe quelle multinationale, n'importe quel holding va plus vite et est plus clair en la matière ...

L'examen de cette gestion aurait néanmoins, à mes yeux, à aller plus loin encore.

Faut-il réellement envisager de réaliser certains actifs de l'Etat ? L'hypothèse est tentante et constitue un des aspects de la privatisation tant controversée. Des chiffres pourraient être étudiés et analysés tant quant aux dépenses évitées qu'aux liquidités éventuellement créées. Mais encore faut-il alors s'imprégner de l'idée qu'on ne brade pas une partie de son capital pour colmater une brèche financière sans en même temps mener une politique rigoureuse d'économie : sinon quelques années plus tard, on revient au problème précédent, mais avec un capital diminué. C'est cette image, qu'utilise parfois notre collègue M. Bascour, de la vieille comtesse qui vend son capital, ses bijoux de famille dans le seul but de maintenir ses dépenses de consommation, son train de vie.

Ainsi, à situation exceptionnelle, des remèdes exceptionnels doivent être apportés et, à cette fin, étudiés en profondeur. Car, bien sûr, vu l'ampleur de ses besoins financiers présents et futurs, l'Etat ne peut se permettre de remettre en cause les engagements qu'il a contractés. Faut-il alors tenter de réduire les taux d'intérêt en convainquant les marchés que fiscalité et inflation n'iront plus en augmentant ? Faut-il dissiper l'incertitude à cet égard par l'émission d'emprunts à taux flottants ou à taux très bas, par la voie de l'indexation du capital emprunté lui-même, voire de son intérêt, ou bien par la voie de la non-taxation des pseudo-revenus dus à l'inflation ?

Toutes questions non exhaustivement énumérées. Je le répète, à situation exceptionnelle, des remèdes exceptionnels doivent être trouvés, sortant du classicisme.

Loin de nous l'idée de renier toutes les solutions plus habituelles : réduction de la commission accordée aux banques, allongement des échéances de certificats à court terme, émission d'un emprunt à coupon retardé, etc. Nous les croyons nécessaires, mais palliatifs insuffisants à long terme même si, indiscutablement, tous les efforts entrepris par le gouvernement actuel ont largement contribué à la restauration de la confiance à l'égard de l'économie belge et de notre monnaie, dont l'évolution en 1984 est illustrative et rassurante.

Monsieur le Président, mes différents thèmes ont débuté par la constatation de l'identité des problèmes qui se posent à la Belgique mais aussi évidemment à notre vieux continent, à son vieillissement de structures et des mentalités qui font ces dernières.

Je me suis efforcé ensuite de retracer le laxisme des politiques — je dis bien des politiques — antérieurement menées chez nous et l'effort accompli depuis 1982 pour renverser le cours des choses.

Mon troisième propos fut de constater que ces politiques antérieures ont mené au cercle vicieux de l'endettement, à l'effet boule de neige tant décrit déjà. C'est alors la remise en cause du rôle de l'Etat en la matière et son réexamen.

Mais les choses et notre dette publique étant ce qu'elles sont, le propos débouche automatiquement sur le constat de ce qu'à situation exceptionnelle, des solutions exceptionnelles sont à rechercher en dehors, s'il le faut, des cheminements classiques.

Le groupe PRL estime que, si l'effort actuel n'était pas poursuivi et que si, dans l'avenir, le critère du meilleur rapport « coût-utilité sociale générale, mais à long terme » devait être oublié, alors, ce serait vraiment que notre génération, grosso modo celles des hommes de cinquante ans, aurait définitivement admis sans plus lutter qu'elle a sacrifié la génération qui la suit et qu'elle lui fait porter, toutes classes sociales confondues, le poids du train de vie excessif qu'elle s'est permis de mener. (*Applaudissements sur les bancs de la majorité.*)

M. le Président. — Je vous propose d'interrompre ici nos travaux et de les reprendre à 19 h 30 (*Assentiment.*)

PROPOSITIONS DE LOI — VOORSTELLEN VAN WET

Dépôt — Indiening

M. le Président. — Les propositions de loi ci-après ont été déposées :

a) Par M. Mouton, relative au diplôme d'aptitude à accéder à l'enseignement supérieur;

De volgende voorstellen van wet werden ingediend :

a) Door de heer Mouton, betreffende het bekwaamheidsdiploma dat toegang verleent tot het hoger onderwijs;

b) Par M. Dalem, relative à la déductibilité fiscale des intérêts des emprunts hypothécaires;

b) Door de heer Dalem, betreffende de fiscale aftrekbaarheid van de interesten van de hypothecaire leningen;

c) Par M. Lepaffe, modifiant l'article 90bis de la loi du 26 juillet 1971 organisant les agglomérations et les fédérations de communes.

c) Door de heer Lepaffe, tot wijziging van artikel 90bis van de wet van 26 juli 1971 houdende organisatie van de agglomeraties en de federaties van gemeenten.

Ces propositions de loi seront traduites, imprimées et distribuées.

Deze voorstellen van wet zullen worden vertaald, gedrukt en rondgedeeld.

Il sera statué ultérieurement sur leur prise en considération.

Er zal later over de inoverwegingneming worden beslist.

INTERPELLATION — INTERPELLATIE

Demande — Verzoek

M. le Président. — M. de Clippele désire interpellier le secrétaire d'Etat aux Affaires européennes et à l'Agriculture sur « les dégâts causés par la

récente tempête, qui a dévasté des forêts entières et va, par conséquent, dérégler le cours du bois ».

De heer de Clippele wenst de staatssecretaris voor Europese Zaken en Landbouw te interpellieren over « de schade aangericht door de storm die onlangs gehele bossen heeft verwoest, wat de koers van het hout zal ontregelen ».

La date de cette interpellation sera fixée ultérieurement.

De datum van die interpellatie zal later worden bepaald.

Le Sénat se réunira ce soir à 19 h 30 m.

De Senaat vergadert opnieuw vanavond om 19 u. 30 m.

La séance est levée.

De vergadering is gesloten.

(La séance est levée à 18 h 20 m.)

(De vergadering wordt gesloten te 18 u. 20 m.)